

ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Sprawozdanie z działalności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za 2008 rok

przyjęte przez Zarząd Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Uchwałą nr 23/2009 z dnia 13 maja 2009 roku w sprawie przyjęcia „Sprawozdania z działalności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za rok 2008” oraz zatwierdzone przez Radę Nadzorczą Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Uchwałą nr 24/VI/III/2009 z dnia 17 czerwca 2009 roku w sprawie zatwierdzenia Sprawozdania z wykonania planu finansowego oraz Sprawozdania z działalności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za rok 2008

Warszawa, maj 2009 r.

I. WSTĘP	3
II. OBSŁUGA UBEZPIECZONYCH, ŚWIADCZENIOBIORCÓW I PŁATNIKÓW SKŁADEK	5
1. Stwierdzenie i ustalanie obowiązku ubezpieczeń społecznych	5
2. Ustalanie uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych oraz wypłacanie tych świadczeń	6
1) Świadczenia emerytalno-rentowe	6
2) Świadczenia krótkoterminowe	14
3) Świadczenia emerytalno-rentowe realizowane na podstawie umów międzynarodowych	17
3. Orzecznictwo lekarskie dla celów rentowych, prewencja rentowa i wypadkowa	20
4. Prowadzenie indywidualnych kont ubezpieczonych i kont płatników składek	23
5. Realizacja dochodów	24
6. Działania na rzecz poprawy jakości obsługi klientów	30
III. DYSPONOWANIE ŚRODKAMI FINANSOWYMI FUNDUSZY	33
1. Fundusz Ubezpieczeń Społecznych	33
1) Przychody	33
2) Koszty	34
3) Wynik finansowy	37
2. Fundusz Rezerwy Demograficznej	37
3. Fundusz Alimentacyjny w likwidacji	39
IV. REALIZACJA ZADAŃ ZLECONYCH ZAKŁADOWI	43
1. Pobór składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych	43
2. Pobór składek na ubezpieczenia zdrowotne	43
3. Przekazywanie składek do Otwartych Funduszy Emerytalnych	43
4. Świadczenia rodzinne	44
5. Świadczenia przedemerytalne i zasiłki przedemerytalne	44
6. Renta socjalna	45
7. Zapomogi pieniężne	45
8. Wydatki na świadczenia finansowane z budżetu państwa zlecone do wypłaty ZUS	45
9. Podatek dochodowy od osób fizycznych	46
V. FUNKCJONOWANIE ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOLECZNYCH JAKO INSTYTUCJI	47
1. Organizacja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych	47
2. Sytuacja finansowa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych	48
3. Zarządzanie zasobami ludzkimi	52
4. Zasoby materialne i działalność inwestycyjna	56
5. Systemy informatyczne ZUS	62
1) Realizacja umowy z Generalnym Realizatorem Inwestycji (GRI)	62
2) Realizacja umowy na świadczenie usług administrowania i eksploatawania Kompleksowego Systemu Informatycznego ZUS (KSI ZUS)	63
3) Inne działania związane z realizacją i funkcjonowaniem KSI ZUS	64
4) Funkcjonowanie pozostałych systemów informatycznych wspomagających wykonywanie zadań	65
5) Strategia informatyzacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na lata 2008-2010	66
6. Działania kontrolne	66
7. Badania i analizy statystyczne	71
8. Popularyzacja wiedzy z zakresu ubezpieczeń społecznych	74
9. Współpraca międzynarodowa	76
VI. SPIS TABEL	81
VII. SPIS WYKRESÓW	81

I. WSTĘP

Zakład Ubezpieczeń Społecznych powstał 24 października 1934 r. w wyniku decyzji prezydenta Ignacego Mościckiego o scaleniu pięciu wcześniej działających państwowych izb ubezpieczeniowych. W ciągu 75 lat swego istnienia zmianie podlegał nie tylko zakres działalności statutowej Zakładu, ale i przekształcony był sam ZUS jako instytucja. W rezultacie dzisiaj mamy do czynienia z nowoczesną i dobrze zorganizowaną instytucją.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest państwową jednostką organizacyjną posiadającą osobowość prawną, która realizuje zadania z zakresu ubezpieczenia społecznego, a w szczególności: stwierdza i ustala obowiązek podlegania pod ubezpieczenia społeczne, wymierza i pobiera składki na ubezpieczenia społeczne, prowadzi rozliczenia z płatnikami składek z tytułu należnych składek i wypłaconych przez nich świadczeń, ustala prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego i wypłaca te świadczenia (np. emerytury, renty, zasiłki chorobowe lub macierzyńskie) oraz orzeka o niezdolności do pracy dla celów ubezpieczeniowych. Zakład wykonuje również zadania powierzone na podstawie innych ustaw lub inne zlecone zadania z dziedziny zabezpieczenia społecznego, np. wymierza i pobiera składki na ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, ustala prawo i wypłaca renty socjalne, świadczenia i zasiłki przedemerytalne.

W 2008 r. znaczącej zmianie uległa organizacja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Ta zmiana struktury organizacyjnej, to efekt wejścia w życie - dnia 6 marca 2008 r. - nowego statutu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, wprowadzonego na mocy rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 lutego 2008 r. w sprawie nadania statutu Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2008 r. Nr 28, poz. 164).

Z roku na rok skala obciążenia zadaniami rośnie. W 2008 r. – według stanu na koniec grudnia – było objętych ubezpieczeniem 14 826,5 tys. osób, a miesięcznie 7 967 tys. świadczeniobiorców otrzymywało w terminie emeryturę bądź rentę lub inne świadczenia. Natomiast na koniec grudnia było aktywnych 2 402,5 tys. płatników składek. Choć liczba ubezpieczonych, płatników bądź świadczeniobiorców osobiście odwiedzających TJO spada, to w dalszym ciągu jest wysoka, w 2008 r. było to 32,5 mln osób.

W analizowanym okresie wydano około 4,3 mln decyzji tylko w przypadku świadczeń długookresowych (bez decyzji waloryzacyjnych), także ponad 320 tys. decyzji dotyczących

podlegania pod ubezpieczenie społeczne bądź realizacji dochodów, w tym rozliczeń kont płatników składek.

Zadania te były realizowane przez coraz lepiej wykształconą kadrę Zakładu liczącą ponad 47 tys. osób.

Szczególnie ważnym zadaniem – przed jakim stanął Zakład w 2008 roku – było przygotowanie naszej instytucji do realizacji II etapu reformy emerytalnej, tj. do wypłaty od dnia 1 stycznia 2009 roku świadczeń emerytalnych z I i II filaru systemu emerytalnego, a także emerytur pomostowych.

Należy podkreślić, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych przykładą wielką wagę do wszelkich działań zmierzających do kształtowania właściwego wizerunku naszej instytucji oraz do sukcesywnego zdobywania zaufania społeczeństwa.

Jedną z inicjatyw Prezesa ZUS, pana Sylwestra Rypińskiego, było powołanie Rady Naukowo-Konsultacyjnej. Rada, zgodnie z zarządzeniem nr 6 Prezesa ZUS jest organem opiniodawczym i doradczym w zakresie działalności statutowej Zakładu oraz w sprawach związanych z reformą ubezpieczeń społecznych. Mamy nadzieję, że zaproszenie do udziału w pracach Rady specjalistów z różnych dziedzin nauki sprawi, że poprawi się postrzeganie problematyki ubezpieczeń społecznych w kontekście dorobku innych nauk i specjalności, jak również w aspekcie ogólnogospodarczym.

Niniejsze Sprawozdanie stanowi szczegółowy opis zrealizowanych w 2008 roku przez Zakład zadań oraz podjętych inicjatyw i działań zmierzających do wypracowania optymalnych rozwiązań organizacyjnych, których zastosowanie pozwoli na profesjonalną obsługę naszych klientów – na miarę standardów europejskich.

II. OBSŁUGA UBEZPIECZONYCH, ŚWIADCZENIOBIORCÓW I PŁATNIKÓW SKŁADEK

1. Stwierdzanie i ustalanie obowiązku ubezpieczeń społecznych

Podstawowym zadaniem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie stwierdzania i ustalania obowiązku ubezpieczeń społecznych jest obsługa spraw płatników i ubezpieczonych dotyczących obejmowania ubezpieczeniami społecznymi, ustalania podstawy wymiaru, wysokości i zasad finansowania składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i pozostałe fundusze obsługiwane przez Zakład, ustalania właściwego ustawodawstwa w ramach realizacji umów międzynarodowych i rozporządzeń unijnych, udzielania informacji o składkach zewidencjonowanych na kontach ubezpieczonych, potwierdzania przebiegu ubezpieczeń dla celów świadczeń z ubezpieczeń społecznych i wyjaśnianie przyczyn nieprzekazywania składek do otwartych funduszy emerytalnych.

W 2008 roku w terenowych jednostkach organizacyjnych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych zrealizowano m.in. następujące zadania z omawianego zakresu:

- wydano 57 468 decyzji administracyjnych w sprawach spornych,
- wystawiono 231 757 formularzy E – 101 – zaświadczeń dotyczących ustawodawstwa właściwego, potwierdzających któremu ustawodawstwu podlega pracownik najemny albo osoba prowadząca działalność na własny rachunek w okresie przejściowego wykonywania pracy na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej,
- wydano 1 737 076 zaświadczeń i poświadczeń dla celów emerytalno-rentowych, świadczeń przedemerytalnych i kapitału początkowego,
- wydano 2 812 formularzy E – 104 – zaświadczeń dotyczących sumowania okresów ubezpieczenia, zatrudnienia lub zamieszkania w celu nabycia prawa do świadczeń krótkoterminowych (choroba, macierzyństwo) w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej,
- wydano 6 095 zaświadczeń W/NOR o podleganiu polskiemu ustawodawstwu z zakresu zabezpieczenia społecznego dla osób zatrudnionych na statkach pływających pod banderą Norwegii,
- wydano 82 967 zaświadczeń na wniosek ubezpieczonych,
- sporządzono 525 841 dokumentów z urzędu.

Natomiast w Centrali Zakładu:

- wystąpiono do zagranicznych instytucji z 9 786 wnioskami o zawarcie porozumień w trybie art. 17 Rozporządzenia 1408/71 dla pracowników oraz osób pracujących na własny rachunek skierowanych do pracy za granicę z Polski,
- zawarto 625 takich porozumień dla pracowników oraz osób pracujących na własny rachunek oddelegowanych do Polski,
- załatwiono 550 wniosków o objęcie dobrowolnymi ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi obywateli polskich zatrudnionych na statkach pod banderą norweską zarejestrowanych w NIS,
- załatwiono 2 044 sprawy związane z poświadczeniem na formularzach E-102 (zarówno w odniesieniu do osób oddelegowanych do pracy w Polsce, jak i delegowanych do pracy za granicą).

Niezależnie od bieżących zadań Zakład Ubezpieczeń Społecznych w 2008 roku prowadził następujące prace w omawianym zakresie :

- wdrożono przepisy ustawy z 10 lipca 2008r. o zmianie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 141, poz. 888), które weszły w życie 20 września 2008 r. i zobowiązały Zakład do wydawania przedsiębiorcom, w drodze decyzji, pisemnych interpretacji co do zakresu i sposobu zastosowania przepisów, z których wynika obowiązek świadczenia przez przedsiębiorcę składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne, w jego indywidualnej sprawie,
- wdrożono zmiany w zakresie ustalania wysokości stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe w związku z wprowadzeniem nowej klasyfikacji PKD – wynikające z rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22.04.2008r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie różnicowania stopy procentowej składki na ubezpieczenie społeczne z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych w zależności od zagrożeń zawodowych i ich skutków (Dz. U. Nr 73, poz. 436),
- zoptymalizowano sposób ubezpieczonych w zakresie postępowań wyjaśniających dotyczących nieprawidłowości na kontaktach ubezpieczonych.

2. Ustalanie uprawnień do świadczeń z zabezpieczenia społecznego oraz wypłacanie tych świadczeń

1) Świadczenia emerytalne i rentowe

Zakład Ubezpieczeń Społecznych stwierdza nabycie prawa i wypłaca m.in. emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy i renty rodzinne z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, renty socjalne, zasiłki i świadczenia przedemerytalne.

W 2008 r. oddziały ZUS wypłacały średnio co miesiąc emerytury i renty finansowane z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dla 7,4 mln osób. Zmiany w strukturze wypłacanych emerytur i rent obrazuje poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	XII 2007r.		XII 2008r.		
	w tys.	w %	w tys.	w %	XII 2007 = 100%
Ogółem z tego:	7 541,2	100,0	7 687,6	100,0	101,9
Emerytury	4 828,7	64,0	5 090,4	66,2	105,4
Renty z tytułu niezdolności do pracy	1 439,4	19,1	1 327,7	17,3	92,4
Renty rodzinne	1 273,1	16,9	1 269,5	16,5	99,7

Tabela 1. Zmiany w strukturze wypłacanych emerytur i rent w latach 2007 – 2008

Utrzymuje się nadal obserwowana od dłuższego czasu tendencja spadkowa liczby wypłacanych rent z tytułu niezdolności do pracy. Zmniejszył się również udział tych rent w całym portfelu świadczeń.

W 2008 roku wzrosła liczba wypłacanych emerytur. Jednym z powodów wzrostu liczby wypłacanych emerytur była zamiana z urzędu renty z tytułu niezdolności do pracy na emeryturę, w przypadku osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r., które osiągnęły ustawowy wiek emerytalny. Liczba wypłacanych emerytur wzrosła również na skutek uzyskania prawa do wcześniejszych emerytur przez mężczyzn, którzy ukończyli 60 lat i posiadają co najmniej 35-letni okres składkowy i nieskładkowy. Także wiele osób spełniających warunki do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury na tzw. „starych zasadach”, obawiając się, że po dniu 31 grudnia 2008 r. nie będzie już możliwe przyznanie emerytur, składało odpowiednie wnioski.

W okresie sprawozdawczym do oddziałów ZUS wpłynęło ogółem 882 007 wniosków pierwszorazowych o ustalenie prawa do emerytury, renty, renty socjalnej i świadczenia przedemerytalnego oraz wniosków zamiennych o przyznanie emerytury, renty, renty socjalnej zgłoszone przez osoby pobierające już świadczenie w ZUS, a w szczególności:

- 663 016 wniosków pierwszorazowych o emerytury, renty, renty socjalne i świadczenia przedemerytalne, w tym:
  - 624 856 wniosków emerytalno-rentowych,
  - 20 942 wniosków o renty socjalne,
  - 17 218 wniosków o świadczenia przedemerytalne.

– 218 991 wniosków o przyznanie emerytury, renty, renty socjalnej przez osoby pobierające już świadczenie w ZUS, w tym:

- 217 045 wniosków emerytalno-rentowych,
- 1 946 wniosków o renty socjalne.

W porównaniu do roku 2007, w roku 2008 nastąpił wzrost wpływu wniosków pierwszorazowych o 147 594, tj. o 20,1%.

W analizowanym okresie wpłynęło 3 552 223 wniosków wymagających wydania decyzji zamiennych dotyczących emerytur, rent, rent socjalnych oraz zasiłków i świadczeń przedemerytalnych, w tym:

- 3 397 271 wniosków emerytalno-rentowych,
- 63 873 wniosków o renty socjalne,
- 91 079 wniosków o zasiłki i świadczenia przedemerytalne.

W porównaniu do roku 2007, w roku 2008 nastąpił spadek wpływu wniosków zamiennych o 328 659, tj. o 8,5%.

Ponadto do Zakładu wpłynęło 133 000 wniosków o pozostałe świadczenia, w tym o:

- 121 942 o jednorazowe odszkodowania wypadkowe,
- 3 432 o wypłatę dla inwalidów wojennych i wojskowych refundacji od opłaconych składek na ubezpieczenie OC i AC,
- 33 o świadczenia pieniężne dla cywilnych niewidomych ofiar działań wojennych,
- 7 592 o ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych.

W porównaniu do roku 2007, w roku 2008 nastąpił wzrost w powyższym zakresie o 10 470 tj. o 8,5%.

W 2008 roku Oddziały Zakładu wydały 800 911 decyzji pierwszorazowych w załatwieniu zgłoszonych wniosków, w tym:

- 598 486 o emerytury,
- 92 604 o renty z tytułu niezdolności do pracy (bez rent wypadkowych),
- 100 270 o renty rodzinne,
- 7 778 o renty wypadkowe (z tytułu niezdolności do pracy),
- 1 773 o renty wypadkowe (rodzinne).

Natomiast decyzji dotyczących wniosków wymagających wydania decyzji zamiennych w sprawie emerytur i rent wydano łącznie 3 366 596.

W sprawach rent socjalnych wydano ogółem 85 997 decyzji, w tym:

- 22 326 decyzji pierwszorazowych,
- 63 671 decyzji zamiennych.

Przeciętna miesięczna liczba osób pobierających renty socjalne w roku 2008 wyniosła 231 151 i była wyższa o 2 041 niż w roku 2007, tj. o 0,9%.

W sprawach świadczeń i zasiłków przedemerytalnych zostało wydanych 107 860 decyzji, w tym:

- 17 170 decyzji pierwszorazowych dotyczących świadczeń przedemerytalnych,
- 90 690 decyzji zamiennych dotyczących zasiłków i świadczeń przedemerytalnych.

Przeciętna miesięczna liczba osób pobierających świadczenia przedemerytalne w roku 2008 wynosiła 122 058 i była niższa o 71 176 niż w roku 2007, tj. o 37%.

Natomiast przeciętna liczba osób pobierających zasiłki przedemerytalne wynosiła 133 754 i była niższa o 40 856 niż w roku 2007, tj. o 23,4%.

Od wypłacanych emerytur, rent, zasiłków i świadczeń przedemerytalnych oraz rent socjalnych naliczane były i na bieżąco przekazywane zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych. Oddziały ZUS dokonały również rocznego rozliczenia tego podatku za 2007r., sporządzając informację podatkową o łącznej kwocie dochodów ze świadczeń i kwocie odliczonych zaliczek na podatek oraz składek na ubezpieczenie zdrowotne.

Informacje podatkowe za 2007 r. zostały przekazane w ustawowym terminie , tj. do końca lutego 2008r. Również w tym terminie dokonano rocznego rozliczenia podatku za 8 374 218 świadczeniobiorców.

Ponadto dokonano rozliczenia świadczeń osób, które w 2007 r. osiągały przychody z tytułu pracy zarobkowej powodujące zawieszenie lub zmniejszenie prawa do emerytury, renty, zasiłku i świadczenia przedemerytalnego, czy też renty socjalnej. Przeciętna miesięczna liczba zawieszonych lub zmniejszonych świadczeń wynosiła w roku 2008 - 40 766.

Na bieżąco Zakład przyznawał i wypłacał różnego rodzaju dodatki i świadczenia dla swoich świadczeniobiorców, tj. dodatki kombatanckie, dodatki kompensacyjne, dodatki za tajne nauczanie, ryczałty energetyczne, świadczenia pieniężne dla żołnierzy górników, dla osób deportowanych, ekwiwalenty węglowe do świadczeń wypłacanych b. pracownikom kolejowym oraz ekwiwalenty węglowe dla górniczych świadczeń. Dla inwalidów wojennych i wojskowych posiadających samochód, refundowane były składki na obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej i składki na dobrowolne ubezpieczenie auto casco.

W okresie sprawozdawczym Prezes ZUS wydał 5 428 decyzji o przyznaniu lub odmowie świadczenia w drodze wyjątku dla 5 428 osób, w tym:

- 1 008 decyzji przyznających świadczenia,
- 3 519 decyzji odmawiających przyznania świadczenia.

W 2008 r. - 901 świadczeniobiorcom z tytułu ukończenia 100 lat życia przyznano świadczenia honorowe.

Zakład kontynuował realizację zadań związanych z ustalaniem kapitału początkowego osobom ubezpieczonym, urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r.

W ramach realizacji zadań związanych z ustalaniem kapitału początkowego w roku 2008, zarejestrowano 213,0 tys. nowych wniosków o ustalenie bądź przeliczenie kapitału początkowego, w tym:

- 128,7 tys. wniosków pierwszorazowych,
- 84,3 tys. wniosków ponownych.

W 2008r. w powyższym zakresie wydano 898,6 tys. decyzji, w tym:

- 812,8 tys. decyzji pierwszych o ustalenie kapitału początkowego,
- 85,8 tys. decyzji o ponownym ustaleniu kapitału początkowego.

Stan realizacji zadań w zakresie ustalania kapitału początkowego na dzień 31.12.2008r. przedstawia się następująco:

- liczba wniosków zarejestrowanych ogółem – 8 069,0 tys. w tym:
  - 7 550,0 tys. wniosków pierwszorazowych
  - 519 tys. wniosków ponownych
- liczba wydanych decyzji ogółem – 7 328 tys. w tym:
  - 6 823 tys. decyzji pierwszorazowych o ustalenie kapitału początkowego,
  - 519 tys. decyzji o ponownym ustaleniu kapitału początkowego.

W celu przygotowania do przyznawania w 2009 r. emerytur z urzędu według zreformowanych zasad kobietom urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r., które pobierają rentę z tytułu niezdolności do pracy – ustalono z urzędu dla tych kobiet kapitał początkowy na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach rentowych. Kapitał początkowy ustalono z urzędu – dla 20 884 kobiet.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych realizował również wypłatę świadczeń emerytalno-rentowych, na podstawie decyzji Prezesa Rady Ministrów, zgodnie z art. 82 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W 2008 roku przeciętna miesięczna liczba osób pobierających

w/w świadczenia wyniosła 2 564 (w 2007 - 2871 osób), a ogólna roczna kwota wypłat stanowiła 34 916,4 tys. zł i przekroczyła planowane w 2008 roku na ten cel środki finansowe.

Niezależnie od bieżących zadań Zakład realizował dodatkowe zadania, do których należały:

- wypłata ekwiwalentów pieniężnych z tytułu prawa do bezpłatnego węgla osobom, którym ustalono prawo do emerytury lub renty przed dniem 1 stycznia 2007r.,
- realizacja II etapu przeliczenia wysokości emerytur i rent obliczonych od kwoty bazowej niższej niż 100% przeciętnego wynagrodzenia dla osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1929r. lub po osobach urodzonych po tym dniu,
- ponowne ustalenie kwoty zmniejszenia świadczeń i zasiłków przedemerytalnych dla osób osiągających przychód skutkujący zmniejszeniem tych świadczeń, w związku ze zmianą stopy procentowej składki na ubezpieczenie rentowe należnej od ubezpieczonego,
- wypłata ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za rok 2002, emerytom i rencistom mającym ustalone prawo do emerytury lub renty, którzy pobierali bezpłatny węgiel w naturze od przedsiębiorstw górniczych lub przeszli na emeryturę lub rentę z tych przedsiębiorstw oraz wdowom, wdowcom i sierotom mającym ustalone prawo do renty rodzinnej po byłych pracownikach przedsiębiorstw górniczych lub po emerytach i rencistach, o których mowa wyżej,
- realizacja uchwał Sądu Najwyższego z 15.02.2006r. i 20.07.2006r. w sprawie przeliczenia podstawy wymiaru emerytury dla osoby uprawnionej wcześniej do innego świadczenia,
- realizacja uchwały Sądu Najwyższego z dnia 12.05.2005r. w sprawie obliczenia podstawy wymiaru renty wypadkowej bez stosowania ograniczenia do 250% - w przypadkach, gdy podstawę wymiaru tej renty stanowiła podstawa wymiaru wcześniejszego świadczenia,
- waloryzacja emerytur i rent, rent inwalidów wojennych i wojskowych oraz rent rodzinnych po tych inwalidach, rent socjalnych, świadczeń przedemerytalnych i zasiłków przedemerytalnych, podwyższenia emerytur i rent najniższych oraz dodatków i świadczeń od dnia 1 marca 2008r.,
- podwyższenia świadczenia dla cywilnych niewidomych ofiar działań wojennych,
- przyznawanie i wypłata emerytur dla mężczyzn urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949r., którzy ukończyli 60 lat i udowodnili co najmniej 35 lat okresów składkowych i nieskładkowych na podstawie ustawy z dnia 28 marca 2008r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych ustaw.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych dokładał wszelkich starań, aby nałożone zadania realizowane były terminowo, bez zbędnej zwłoki. W związku z akcją strajkową podjętą przez

operatora pocztowego Poczta Polska PP w 2008 roku pojawiło się zagrożenie, że świadczenia mogą nie dotrzeć w terminie do naszych świadczeniobiorców. W związku z czym, na mocy Zarządzenia nr 21 Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 15 kwietnia 2008r. został powołany Zespół Kryzysowy, który podejmował na bieżąco szereg działań zmierzających do zminimalizowania negatywnych dla emerytów i rencistów skutków protestu pocztowców. W konsekwencji udało się zapobiec zagrożeniu nieterminowego dostarczenia emerytur bądź rent milionom Polaków.

Przygotowanie Zakładu do wdrożenia kolejnego etapu reformy emerytalnej

W 2008 roku przedłużający się proces legislacyjny spowodował konieczność prowadzenia prac przygotowujących ZUS, do rozpoczęcia od 1 stycznia 2009 r. przyznawania i wypłaty świadczeń emerytalno-rentowych wg zreformowanych zasad, na projektach aktów prawnych.

W ramach prac przygotowawczych konieczne było:

- budowanie oprogramowania, według odmiennych reguł niż przyjęte dotychczas dla cyklu projektowego i wytwórczego,
- opracowanie specjalnej ścieżki testowania oprogramowania budowanego w trybie przyspieszonym
- opracowanie specjalnych procedur wprowadzania oprogramowania do eksploatacji
- opracowanie nowych procedur organizacyjnych, w szczególności dla obsługi świadczeń z II filaru, w tym sposobu wymiany informacji z OFE.

W związku z tym:

1. Uzgodniono i przyjęto do stosowania procedurę budowania oraz wdrażania prototypów rozwiązań informatycznych wspomagających pracowników Zakładu przy wykonywaniu nowych zadań.
2. Prezes ZUS powołał specjalny Zespół, którego zadaniem było zapewnienie warunków organizacyjno-eksploatacyjnych umożliwiających wdrożenie reformy emerytalnej. W ramach Zespołu pracowały cztery Grupy Zadaniowe o ściśle określonych zadaniach:
  - Grupa „Jakość danych” – odpowiedzialna za doprowadzenie danych zgromadzonych w KSI, stanowiących podstawę do przyznawania i wypłaty emerytur i rent w systemie zreformowanym, do jakości gwarantującej prawidłowe wypłaty świadczeń;
  - Grupa „Procesy i procedury” – odpowiedzialna za określenie przebiegów organizacyjnych procesów przyznawania i wypłaty emerytur i rent w systemie

zreformowanym oraz sposobu przygotowania pracowników wykonujących zadania cząstkowe przy realizacji tych procesów;

- Grupa „Oprogramowanie użytkowe” – odpowiedzialna za wypracowanie założeń umożliwiających przygotowanie narzędzi informatycznych wspomagających przyznawanie i wypłatę emerytur i rent w systemie zreformowanym oraz za jakość tych narzędzi;
- Grupa „Wdrożenie i eksploatacja” – odpowiedzialna za określenie zasad realizacji procesów wdrożenia narzędzi informatycznych wspomagających przyznawanie oraz wypłatę emerytur i rent w systemie zreformowanym, określenie organizacji eksploatacji tych narzędzi oraz nadzór nad zabezpieczeniem infrastruktury niezbędnej do eksploatacji.

Prace Zespołu prowadzone były w bardzo wysokim reżimie organizacyjnym; zadania były realizowane w oparciu o zatwierdzone harmonogramy i rozliczane w cyklach miesięcznych.

Dla rozpoczęcia przez Zakład realizacji zadań wynikających z II etapu reformy emerytalnej niezbędne było właściwe przygotowanie pracowników oddziałów ZUS. Wytypowano 12 oddziałów Zakładu jako jednostki upoważnione, które od 1 stycznia 2009 r. będą przyznawały i wypłacały emerytury według zreformowanych zasad. Główną determinantą dla przyjęcia takiego rozwiązania stanowił powolny proces legislacyjny, który wskazywał, że czas jaki będzie miał Zakład do przygotowania się do realizacji zadań będzie bardzo krótki. Zaistniała zatem konieczność przyjęcia rozwiązania organizacyjnego gwarantującego możliwość właściwego przygotowania pracowników jednostek terenowych do realizacji nowych zadań. W tym celu pracownicy oddziałów upoważnionych zostali włączeni w proces testowania oprogramowania, przeszli wielostopniowe szkolenie z projektowanych, a następnie z uchwalonych przepisów. W oddziałach upoważnionych w 2008 r. prowadzone były pilotaże działania oprogramowania i sprawdzanie poprawności opracowanych procedur organizacyjnych.

W wyniku zastosowanych rozwiązań organizacyjnych i dzięki wysiłkowi zaangażowanych w to przedsięwzięcie osób, mimo tak późnego zakończenia procesu legislacyjnego, Zakład Ubezpieczeń Społecznych rozpoczął bez opóźnień realizację zadań, wynikających z drugiego etapu reformy emerytalnej.

2) Świadczenia krótkoterminowe

Podstawowym zadaniem pionu świadczeń krótkoterminowych jest przyznawanie i wypłata świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (z ubezpieczenia chorobowego), krótkoterminowych świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia wypadkowego oraz zasiłków pogrzebowych.

Świadczenia krótkoterminowe wypłacane są przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych:

- ubezpieczonym, których płatnicy składek zgłaszają do ubezpieczenia chorobowego nie więcej niż 20 ubezpieczonych,
- ubezpieczonym prowadzącym działalność pozarolniczą i osobom z nimi współpracującym,
- ubezpieczonym będącym duchownymi,
- osobom uprawnionym do zasiłków za okres po ustaniu ubezpieczenia.

Pozostałym ubezpieczonym prawo do tych świadczeń ustalają i wypłacają płatnicy składek, którzy zaliczają wypłacone kwoty w ciężar składek na ubezpieczenia społeczne. Należy zaznaczyć, że jednym z wielu zadań pionu świadczeń krótkoterminowych ZUS jest udzielanie wyjaśnień w tych sprawach, wydawanie decyzji dot. prawa do świadczeń i ich wysokości, prowadzenie szkoleń dla pracowników realizujących u płatników składek zadania z tym związane.

W 2008r. zrealizowano 3 233,5 tys. wypłat zasiłków z ubezpieczeń społecznych (tj. o 4,84% więcej w stosunku do roku 2007), z tego:

- 2 857,6 tys. zasiłków z ubezpieczenia chorobowego,
- 79,8 tys. zasiłków z ubezpieczenia wypadkowego,
- 296,1 tys. zasiłków pogrzebowych.

W analizowanym okresie nadal utrzymał się bardzo wysoki wskaźnik terminowości wypłat zasiłków chorobowych i opiekuńczych wynoszący 98,54%.

W wyniku kontroli prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy wykonywanej przez lekarzy orzeczników ZUS w 2008r. zakwestionowano orzeczenia obejmujące 123 tys. dni (w 2007r. – 123,5 tys. dni). W wyniku tych kontroli prawa do zasiłku chorobowego pozbawiono za 115,7 tys. dni zasiłkowych (w 2007r. – 115,5tys. dni), na kwotę 4 158,9 tys. zł (w 2007r. – 3 681,7 tys. zł). Na podstawie tych orzeczeń oddziały ZUS wydały 24,3 tys. decyzji o skróceniu okresu orzeczonej niezdolności do pracy i odmowie prawa do zasiłku chorobowego.

W 2008 r. skontrolowano również prawidłowość wykorzystywania zwolnień lekarskich 69,1 tys. osób (w 2007r. – 67,8tys.). W wyniku tych działań pozbawiono prawa do zasiłku 2,7 tys. osób (w 2007r. – 2,6 tys.) na kwotę 3 884,4 tys. zł za 95,2 tys. dni (w 2007r. – na kwotę 3 320,7 tys. zł za 85,3 tys. dni).

Z powodu niedostarczenia zwolnienia lekarskiego w ciągu 7 dni od daty jego otrzymania, co jest wymagane przepisami ustawy, obniżono zasiłki o 25%, dotyczyło to:

- 147 tys. zasiłków chorobowych za 803,2 tys. dni, na kwotę 6 894,3 tys. zł (w 2007r. – 143 tys. zasiłków chorobowych za 752 tys. dni, na kwotę 5 850,2 tys. zł),
- 3,3 tys. zasiłków opiekuńczych za 11,1 tys. dni, na kwotę 95,7 tys. zł (w 2007r. – 2,2 tys. zasiłków opiekuńczych za 7,9 tys. dni, na kwotę 59,9 tys. zł).

W styczniu i lutym 2008r. przekazano świadczeniobiorcom informacje o dochodach z tytułu zasiłków z ubezpieczenia chorobowego i z ubezpieczenia wypadkowego oraz pobranych w 2007r. zaliczkach na podatek dochodowy od osób fizycznych. Akcją objętych zostało 769,1 tys. świadczeniobiorców pobierających te świadczenia (w 2007r. – 776,8 tys. świadczeniobiorców).

Rozpatrując sprawy świadczeń rehabilitacyjnych wydano 225,9 tys. decyzji (o 12,2% więcej niż w 2007 r.), z tego 198 tys. decyzji przyznających prawo do tego świadczenia (o 12,7% więcej niż w 2007 r.). Ogółem rozpatrzono 246,6 tys. wniosków o świadczenie rehabilitacyjne.

Ponadto wydano 1 868,8 tys. (w 2007 r. – 1 684,4 tys.) zaświadczeń dotyczących okresu pobierania świadczeń z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz ich wysokości dla komórek wewnętrznych, ubezpieczonych i podmiotów zewnętrznych.

W 2008 roku, w ramach realizacji obowiązków w zakresie zgłaszania do ubezpieczeń emerytalnych i rentowych osób pobierających zasiłki macierzyńskie albo zasiłki w wysokości zasiłków macierzyńskich, wypłacane bezpośrednio przez ZUS oraz w zakresie naliczania składek na ubezpieczenia za te osoby, sporządzono i przekazano do KSI ZUS:

- 229,8 tys. dokumentów zgłoszeniowych ZUA i ZIUA oraz dokumentów wyrejstrowujących ZWUA,
- 1 919,3 tys. dokumentów rozliczeniowych podstawowych i korygujących RCA, RSA.

W okresie sprawozdawczym w pionie świadczeń krótkoterminowych załatwiono w formie pisemnej 70,1 tys. spraw indywidualnych z zakresu wyjaśnienia przepisów zasiłkowych, które wpłynęły od ubezpieczonych i płatników składek, jak również

wystawiono 217,7 tys. legitymacji ubezpieczeniowych dla ubezpieczonych i członków ich rodzin.

Pracownicy komórek zasiłków realizowali ponadto zadania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych jako instytucji właściwej – w związku z koordynacją systemów zabezpieczenia społecznego państw członkowskich Unii Europejskiej - w zakresie świadczeń pieniężnych w razie choroby i macierzyństwa oraz zasiłków pogrzebowych. Realizując przepisy rozporządzeń unijnych w 2008r. wystawiono 16,2 tys. formularzy, w tym:

- E – 001 – 467 sztuk,
- E – 115 – 14,7 tys. sztuk,
- E – 117 – 551 sztuk,
- E – 118 – 243 sztuki,
- E – 124 – 23 sztuki,
- E – 125 – 202 sztuki,

w związku z wnioskami o świadczenia przysługujące według ustawodawstwa innych państw członkowskich UE.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych otrzymał i rozpatrzył 1,3 tys. wniosków o świadczenia z polskiego ubezpieczenia z zagranicznych instytucji.

Departament Zasiłków Centrali ZUS realizował zadania instytucji łącznikowej w zakresie koordynacji świadczeń pieniężnych w razie choroby i macierzyństwa oraz zasiłków pogrzebowych. Ogółem Departament załatwił 762 sprawy, w tym związane z wnioskami o świadczenia przysługujące z ustawodawstwa innych państw członkowskich, rozliczaniem z instytucjami innych państw członkowskich kosztów badań lekarskich oraz 44 sprawy związane z opiniowaniem projektów przepisów prawnych Unii Europejskiej.

W związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 24 czerwca 2008 r., w którym Trybunał orzekł, że art. 41 ust. 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa jest niezgodny z art. 67 ust. 1 w związku z art. 31 ust.3 Konstytucji RP, w Centrali ZUS przygotowano wytyczne, które należy stosować przy wykonywaniu tego wyroku. Wytyczne zostały przekazane oddziałom ZUS i zamieszczone na stronie internetowej ZUS oraz stronie intranetowej Zakładu.

3) Świadczenia emerytalno-rentowe realizowane na podstawie umów międzynarodowych

W roku 2008 wyznaczone przez Prezesa Zakładu jednostki organizacyjne ZUS realizujące umowy międzynarodowe (JRUM) funkcjonujące w Oddziałach ZUS w: Łodzi, Nowym Sączu, Opolu, Szczecinie i I Oddziale w Warszawie:

- załatwiały sprawy emerytalno-rentowe osób posiadających okresy ubezpieczenia przebyte w państwach członkowskich UE/EOG i innych państwach umownych, prowadząc postępowanie międzynarodowe we współpracy z zagranicznymi instytucjami ubezpieczeniowymi:
  - 26 państw członkowskich UE (Austrii, Belgii, Bułgarii, Cypru, Czech, Danii, Estonii, Finlandii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Irlandii, Litwy, Luksemburga, Łotwy, Malty, Niemiec, Portugalii, Rumunii, Słowacji, Słowenii, Szwecji, Węgier, Wielkiej Brytanii i Włoch),
  - 3 państw EOG (Islandii, Lichtensteinu, Norwegii),
  - Szwajcarii,
  - 5 państw umownych „pozaunijnych” (Bośni i Hercegowiny, Chorwacji, Czarnogóry, Macedonii, Serbii),
  - realizowały wypłaty polskich emerytur i rent podlegających koordynacji dla 23,7 tys. osób zamieszkałych w Polsce (uprawnionych równocześnie do świadczeń zagranicznych z państw członkowskich UE/EOG i innych państw umownych) na kwotę 308 282,4 tys. zł.
W stosunku do roku poprzedniego liczba wypłat wzrosła o 16,7 %, a kwota wypłat o 27,9 %,
- realizowały wypłaty polskich emerytur i rent dla 23,6 tys. osób zamieszkałych za granicą w państwach członkowskich UE/EOG oraz państwach umownych spoza UE/EOG z którymi łączy Polskę umowy dwustronne - głównie w Niemczech (8,9 tys. wypłat) , Francji (3,6 tys. wypłat), Republice Czeskiej (2,9 tys. wypłat), Austrii (1 tys. wypłat) na kwotę 233 723,1 tys. W stosunku do poprzedniego roku nastąpił wzrost liczby wypłat o 6,3%, a wzrost kwoty wypłat o 10,1% ,
- kontynuowały wypłaty uzupełnień z FUS przyznanych wcześniej niektórym rencistom zagranicznym zamieszkałym w Polsce, otrzymującym świadczenia zagraniczne w wysokościach niższych od kwoty najniższej emerytury - renty polskiej. Dotyczyło to 158

osób uprawnionych do świadczeń przyznanych przez instytucje ubezpieczeniowe z b. ZSRR, b. Jugosławii i b. Czechosłowacji,

- wypłacały zasiłki pogrzebowe po emerytach, rencistach i członkach ich rodzin realizowane na podstawie umów międzynarodowych o zabezpieczeniu społecznym – ogółem wydano 1 084 decyzje w sprawach zasiłków pogrzebowych na kwotę 6 107 tys. zł.

W 2008 roku do w/w jednostek ZUS wpłynęło łącznie 48,4 tys. wniosków o świadczenia emerytalno -rentowe podlegające koordynacji na podstawie Rozporządzeń Wspólnotowych tj. o 17,5% więcej niż w 2007 roku, z tego:

- 40,6 tys. wniosków pierwszorazowych i wymagających wydania decyzji zamiennych o polskie świadczenia:
  - od osób zamieszkałych w Polsce (22,5 tys. wniosków),
  - od osób zamieszkałych w państwach członkowskich UE/EOG (16,8 tys. wniosków) - głównie w Niemczech (7,7 tys. wniosków), Szwecji (1,9 tys. wniosków), Austrii (1,8 tys. wniosków), Francji (1,6 tys. wniosków),
  - od osób zamieszkałych w państwach z którymi łączy Polskę umowy dwustronne o zabezpieczeniu społecznym poza UE/EOG oraz pozostałych państwach poza UE/EOG (1,3 tys.).
- 7,8 tys. wniosków o zagraniczne świadczenia emerytalno-rentowe od osób zamieszkałych w Polsce – posiadających okresy ubezpieczenia w państwach członkowskich UE/EOG - głównie przebyte w Czechach (2,6 tys.) i Niemczech (2 tys.) - oraz posiadających okresy ubezpieczenia w państwach z którymi łączy Polskę umowy dwustronne o zabezpieczeniu społecznym poza UE/EOG. W 2008 r. najwięcej wniosków (15,5 tys. tj. 32% wszystkich wniosków) o świadczenia podlegające koordynacji wspólnotowej otrzymał Oddział w Nowym Sączu –WRUM 1.

W omawianym okresie JRUM-y wydały 35,8 tys. decyzji dotyczących polskich emerytur i rent (pierwszorazowych, zamiennych i odmownych) – o 9,4% więcej niż w 2007 roku- z tego: 16,1 tys. - osobom zamieszkałym za granicą i 19,7 tys. - osobom zamieszkałym w Polsce.

Od decyzji wydanych przez JRUM wpłynęły w 2008 r. 964 odwołania do sądu (2,7% wydanych decyzji). Do sądu przekazano 871 spraw (2,4% wydanych decyzji). Sądy wydały 755 orzeczeń, w tym 121 zmieniających decyzję ZUS (tj. 16% orzeczeń ogółem i 0,3% wydanych decyzji).

W 2008 r. JRUM-y pośredniczyły w przekazywaniu 4,2 tys. świadczeń zagranicznych osobom zamieszkałym w Polsce emitując zlecenia dewizowe ZUS do realizacji wypłat tych świadczeń w bankach - w tym ok. 3,8 tys. świadczeń niemieckich, przekazywanych przez Urzędy zaopatrzeń dla ofiar wojny oraz 0,3 tys. francuskich rent z ubezpieczenia dodatkowego.

Liczba świadczeń zagranicznych przekazywanych za pośrednictwem Zakładu zmalała w stosunku do roku 2007 o 0,7 tys. tj. o 15%.

W okresie sprawozdawczym Zakład wypłacił 1,7 tys. świadczeń specjalnych w kwocie 3 372,7 tys. zł dla polskich kombatanów i osób represjonowanych (realizowanych na podstawie decyzji Prezesa Rady Ministrów RP). Świadczenia te, finansowane z budżetu państwa, przekazywane są kwartalnie osobom uprawnionym przez JRUM w I Oddziale ZUS w Warszawie, za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych i placówek konsularnych RP w państwach zamieszkania polskich kombatanów. Kwartalna wysokość świadczeń specjalnych wynosi 24% kwoty bazowej. Liczba wypłacanych świadczeń zmniejszyła się w stosunku do 2007 roku o 401 tj. o 19,1%.

W ramach współpracy z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej w 2008 r. przedstawiciele ZUS brali udział w:

- negocjacjach projektu Umowy o zabezpieczeniu społecznym i projektu Porozumienia Administracyjnego do Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Australią,
- negocjacjach projektu Umowy o zabezpieczeniu społecznym i projektu Porozumienia Administracyjnego do Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Koreą Południową,
- w pracach dotyczących propozycji zmian do Rozporządzenia Rady nr 883/2004 oraz nad projektem rozporządzenia wykonawczego do Rozporządzenia Rady nr 883/2004,
- polsko-niemieckich konsultacjach dotyczących dalszego stosowania Umowy polsko-niemieckiej z 1975 r. w odniesieniu do osób, które zmieniły miejsce zamieszkania z Polski do Niemiec przed 01.01.1991 r. i ubiegają się o rentę z tytułu choroby zawodowej.

Ponadto w 2008 r. w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych prowadzone były we współpracy z kanadyjską i amerykańską instytucją łącznikową prace dotyczące przygotowania warunków organizacyjnych i merytorycznych do wdrożenia:

- Umowy o zabezpieczeniu społecznym między Rzeczpospolitą Polską a Kanadą – realizację tej Umowy powierzono I O/ZUS w Łodzi,

– Umowy o zabezpieczeniu społecznym między Rzeczpospolitą Polską a USA - realizację tej Umowy powierzono I O/ZUS w Warszawie.

3. Orzecznictwo lekarskie dla celów rentowych, prewencja rentowa i wypadkowa

Do zakresu działania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych należy między innymi orzekanie o niezdolności do pracy dla celów ustalania uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych i innych świadczeń wypłacanych przez Zakład.

Organami orzekającymi w Zakładzie są lekarze orzecznicy oraz komisje lekarskie.

W 2008 r. utrzymała się tendencja spadkowa liczby wniosków o wydanie orzeczenia przez lekarza orzecznika. Ogółem wpłynęło 1 286,2 tys. wniosków (o 5,2 % mniej niż w 2007 r.). Lekarze orzecznicy ZUS wydali w 2008 r. łącznie 1 177,1 tys. orzeczeń (o 5,5 % mniej niż w 2007 r.).

Istotnym zadaniem realizowanym przez lekarzy orzeczników ZUS jest kontrola prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy i wystawiania zaświadczeń lekarskich. Jeśli po przeprowadzeniu bezpośredniego badania i analizie dokumentacji medycznej stanowiącej podstawę wystawienia zaświadczenia lekarskiego lekarz orzecznik ustali wcześniejszą datę ustania niezdolności do pracy niż określona w kontrolowanym zaświadczeniu lekarskim – za okres od tej daty zaświadczenie to traci ważność. W takim przypadku lekarz orzecznik wystawia zaświadczenie, które jest traktowane na równi z zaświadczeniem stwierdzającym brak przeciwwskazań do pracy na określonym stanowisku.

W łącznej liczbie orzeczeń wydanych przez lekarzy orzeczników w 2008 r. 290,0 tys. zostało wydanych w ramach kontroli prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy oraz wystawiania zaświadczeń lekarskich, z czego w 21,8 tys. przypadków – co stanowi 7,5 % wydanych w tych sprawach orzeczeń – wystawione zostało zaświadczenie ustalające wcześniejszą datę ustania niezdolności do pracy (w roku 2007 odsetek ten wynosił 7,0%).

Lekarze orzecznicy orzekają również dla celów przyznawania świadczeń rzeczowych, m.in. o potrzebie rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej ZUS. Wykonując kontrolę prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy oraz wystawiania zaświadczeń lekarskich, ustalając uprawnienia do świadczeń, a także działając na wniosek lekarzy leczących – w 2008 r. lekarze orzecznicy wydali łącznie 83,3 tys. takich orzeczeń (wzrost o 6,0% w porównaniu z rokiem 2007).

Od orzeczenia lekarza orzecznika osoba zainteresowana może wnieść sprzeciw do komisji lekarskiej Zakładu, a Prezes Zakładu może zgłosić zarzut wadliwości takiego orzeczenia. W

takich przypadkach sprawa jest przekazywana do rozpatrzenia przez komisję lekarską Zakładu.

Rok 2008 był czwartym rokiem funkcjonowania w Zakładzie komisji lekarskich. W ciągu tego roku nastąpił dalszy spadek liczby spraw wymagających rozpatrzenia przez komisje lekarskie. W 2008 r. zarejestrowano łącznie 91,3 tys. wniosków o wydanie orzeczenia przez komisję lekarską (o 8,9 % mniej niż w roku 2007), co stanowi 10,0% wniosków o wydanie orzeczenia przez lekarza orzecznika ZUS (w roku 2007 odsetek ten wynosił 10,5%).

Komisje lekarskie Zakładu wydały w 2008 r. łącznie 88,8 tys. orzeczeń (o 9,8% mniej niż w roku 2007). Z liczby tej 78,2 tys. orzeczeń (tj. 88,1 %) zostało wydanych w związku z wniesieniem sprzeciwu przez osobę zainteresowaną (w roku 2007 odsetek ten wynosił 90,5%).

Orzeczenie lekarza orzecznika, od którego nie wniesiono sprzeciwu lub co do którego nie zgłoszono zarzutu wadliwości, lub orzeczenie komisji lekarskiej stanowi podstawę do wydania decyzji w sprawie świadczeń, do których prawo uzależnione jest od stwierdzenia niezdolności do pracy. Od tej decyzji osobie zainteresowanej przysługuje odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych.

W roku 2008 utrzymała się tendencja spadkowa w liczbie odwołań do sądu od decyzji organu rentowego wydanych na podstawie orzeczenia lekarza orzecznika i komisji lekarskiej. W 2008 r. do sądów pracy i ubezpieczeń społecznych wpłynęło 36,5 tys. odwołań (o 17,8 % mniej niż w roku 2007). Sądy wydały w tych sprawach 38,7 tys. wyroków, uwzględniając odwołanie ubezpieczonego w 10,1 tys. przypadków, co stanowi 26,1 % wyroków wydanych w tych sprawach w 2008 r. (dla porównania w roku 2007 odsetek ten wynosił 26,3 %).

Nadzór zwierzchni nad wykonywaniem orzecznictwa o niezdolności do pracy, który sprawuje Prezes Zakładu obejmuje m.in. kontrolę prawidłowości i jednolitości stosowania zasad orzecznictwa o niezdolności do pracy przez lekarzy orzeczników i komisje lekarskie Zakładu. Jeżeli w wyniku tej kontroli zostanie stwierdzone, że orzeczenie lekarza orzecznika lub komisji lekarskiej jest niezgodne z zasadami orzecznictwa lekarskiego – sprawa jest kierowana do ponownego rozpatrzenia przez komisję lekarską Zakładu.

W ramach tego nadzoru w Departamencie Orzecznictwa Lekarskiego rozpatrzonych zostało 5,2 tys. spraw (o 2,0 % więcej niż w roku 2007).

Zgodnie z art. 69 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 października 2001 r. w sprawie szczegółowych

zasad i trybu kierowania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych na rehabilitację leczniczą oraz udzielania zamówień na usługi rehabilitacyjne Zakład Ubezpieczeń Społecznych realizuje zadania w zakresie prewencji rentowej, w tym dotyczące udzielania zamówień na usługi rehabilitacyjne oraz kierowania na rehabilitację leczniczą.

Na realizację zadań z zakresu prewencji rentowej w 2008 roku zaplanowano 126 683,0 tys. zł. Wydatki wyniosły 116 023 tys. zł., co stanowi 91,6% środków finansowych przeznaczonych na ten cel.

W 2008 roku Zakład dysponował 70 181 miejscami w ośrodkach rehabilitacyjnych. Rehabilitację leczniczą w ramach prewencji rentowej ukończyło 67 169 ubezpieczonych skierowanych do ośrodków rehabilitacyjnych w następujących grupach schorzeń:

- narządu ruchu w systemie stacjonarnym i ambulatoryjnym,
- układu krążenia w systemie stacjonarnym i ambulatoryjnym,
- układu oddechowego w systemie stacjonarnym,
- psychosomatycznych w systemie stacjonarnym.

Zaobserwowano w 2008 r. wzrost liczby osób, które ukończyły rehabilitację leczniczą w systemie ambulatoryjnym w schorzeniach narządu ruchu i układu krążenia odpowiednio o 11% i 27% w porównaniu z 2007 r.

W 2008 roku Zakład kontynuował działania mające na celu upowszechnienie wiedzy o programie rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej wśród lekarzy leczących i ubezpieczonych. Efektem tych działań był wzrost liczby wniosków o rehabilitację leczniczą wystawianych przez lekarzy leczących o około 17% w porównaniu z 2007 r.

Na realizację zadań z zakresu prewencji wypadkowej w 2008 roku zaplanowano 2 200 tys. zł. Wydatki wyniosły 1 596 tys. zł., co stanowi 72,5 % środków finansowych planowanych na ten cel.

Realizując zadania z tego zakresu w 2008 roku Zakład zamówił w drodze postępowania o zamówienie publiczne 6 prac naukowo-badawczych, których celem była identyfikacja czynników pozwalających na eliminację lub ograniczenie przyczyn wypadków przy pracy i chorób zawodowych, a także analiza przyczyn i skutków wypadków przy pracy w wybranych rodzajach działalności w latach 2006-2007. W opracowaniu uwzględnione zostały obszary (rodzaje przedsiębiorstw, zawody, czynności wykonywane na stanowiskach pracy), w których stwierdzono zwiększone ryzyko występowania wypadków przy pracy lub wypadki te powodują największe straty społeczne i ekonomiczne.

W okresie sprawozdawczym Zakład zorganizował 143 szkolenia oraz seminaria dla pracodawców i pracowników wybranych sektorów gospodarki poświęcone wybranym problemom z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy, w których udział wzięło ponad 3,5 tys. osób tj. o 3% więcej niż w 2007 r.

4. Prowadzenie indywidualnych kont ubezpieczonych i kont płatników składek

Na dzień 31.12.2008 r. liczba kont płatników w Centralnym Rejestrze Płatników ogółem wynosiła 4 784 993, w tym kont aktywnych 2 446 271. W roku 2008 średnio miesięcznie było 4 688 425 kont ogółem, w tym aktywnych – 2 402 497. Średnia miesięczna liczba płatników, którzy przesyłali komplet dokumentów rozliczeniowych wynosiła 2 005 104.

Liczba osób zarejestrowanych w Centralnym Rejestrze Ubezpieczonych wg stanu na dzień 31.12.2008 r. wynosiła:

- osoby podlegające ubezpieczeniom społecznym i zdrowotnemu – 14 836 415 osób,
- osoby podlegające tylko ubezpieczeniu zdrowotnemu - 2 521 462 osób.

W 2008 roku kontynuowano działania dotyczące informowania ubezpieczonych o składkach na ubezpieczenie emerytalne zaewidencjonowanych na ich indywidualnych kontach w ZUS, tj. zakończono wysyłkę informacji za 2006 rok i rozpoczęto wysyłkę informacji za rok 2007r.

W ramach realizacji zadań związanych z wysyłką Informacji o stanie konta ubezpieczonego monitorowany jest przebieg wysyłki oraz sporządzane są raporty zbiorcze z obsługi reklamacji.

W zakresie obsługi reklamacji ubezpieczonych zarejestrowano:

- 44 135 reklamacji dotyczących informacji za 2006 rok, co stanowi 0,35 % wysłanych informacji,
- 10 325 reklamacji dotyczących informacji za 2007 rok, co stanowi 0,18,% wysłanych informacji.

Od sierpnia 2007 do kwietnia 2008 roku w terenowych jednostkach ZUS wdrażana była etapowo nowa aplikacja (A6) umożliwiająca elektroniczną i przetwarzanie dokumentów na stanowiskach obsługi klientów podczas wizyty płatnika składek lub osoby upoważnionej przy bezpośredniej ich obecności. Dzięki rozbudowanej funkcjonalności aplikacji pozwalającej na weryfikację danych z dokumentu z danymi zapisanymi w CRP, CRU i Rejestrach Urzędowych możliwe było wyeliminowanie błędów popełnianych przez płatników na dokumentach składanych do tej pory wyłącznie w formie papierowej oraz korygowanie

danych w KSI wraz z płatnikiem co w znacznym stopniu przekłada się na jakość danych gromadzonych na indywidualnych kontach w ZUS i ilość zgłaszanych reklamacji.

5. Realizacja dochodów

Zakład Ubezpieczeń Społecznych w 2008 r., wykorzystując posiadane uprawnienia i dostępne środki, kontynuował działania w zakresie przymusowego oraz bezegzekucyjnego dochodzenia należności z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, z uwzględnieniem przepisów dotyczących pomocy publicznej.

Wskaźnik ściągальności składek za 2008 rok wyniósł 99,4 %.

Stan zadłużenia z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne wynosił:

- na dzień 31.12.2007 r. – 10 974 097 tys. zł,
- na dzień 31.12.2008 r. – 11 018 736 tys. zł

Dochodzenie należności z tytułu składek jest jednym z podstawowych zadań Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, realizowanych na mocy przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2007 r, Nr 11, poz. 74 ze zm.). Zadanie to jest realizowane przez Zakład zarówno na drodze egzekucyjnej (przymusowe dochodzenie należności), jak również poprzez stosowanie przewidzianych prawem bezegzekucyjnych (umownych) form odzyskiwania należności.

Zaległe należności, do poboru których Zakład jest zobowiązany z mocy ustawy (składki, odsetki za zwłokę, koszty egzekucyjne, koszty upomnienia oraz dodatkowa opłata), podlegają przymusowemu ściągnięciu w trybie przewidzianym ustawą z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz.U. z 2005r., Nr 229, poz. 1954 ze zm.), egzekucji sądowej w trybie ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296 ze zm.) oraz postępowaniu upadłościowemu stosownie do ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.).

Zakład, jako wierzyciel zobowiązań publicznoprawnych, jest ustawowo zobowiązany do prowadzenia przymusowego dochodzenia należności publicznoprawnych, a co za tym idzie, co do zasady, pozbawiony jest on w tym względzie prawa wyboru.

Egzekucja administracyjna, może być prowadzona w ramach:

- egzekucji „własnej” Zakładu – prowadzonej przez Dyrektora Oddziału ZUS, jako organu egzekucyjnego przy zastosowaniu środków egzekucyjnych, tj. zajęcie rachunku

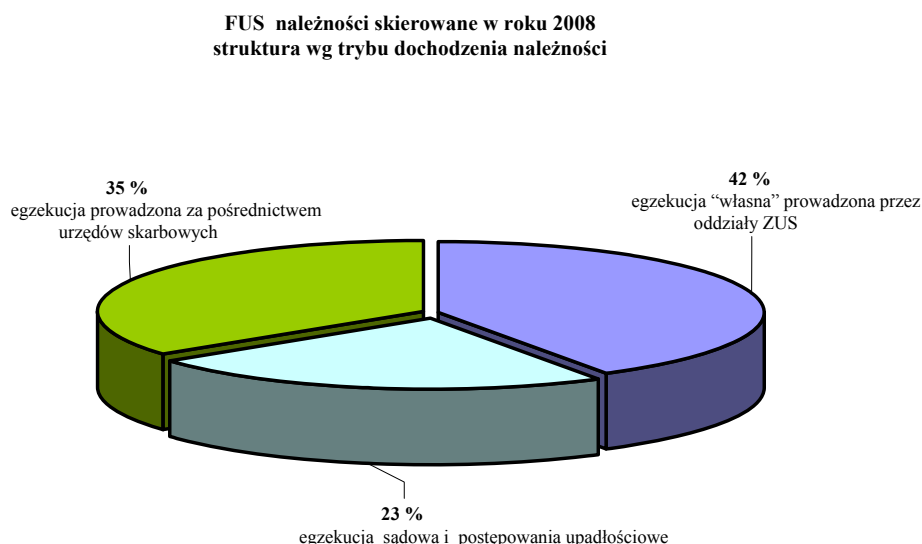
bankowego, wynagrodzenia za pracę, świadczeń z ubezpieczenia społecznego (np. z emerytury lub renty), renty socjalnej, wierzytelności pieniężnych,

- egzekucji za pośrednictwem właściwego urzędu skarbowego – prowadzonej przez Naczelnika Urzędu Skarbowego, w przypadkach, gdy zastosowanie przez Zakład własnych środków egzekucyjnych nie przynosi efektu finansowego (występuje częściowa lub całkowita bezskuteczność egzekucji własnej), a także w sytuacji gdy wystąpi tzw. „zbieg egzekucji”, tj. w przypadku, gdy co najmniej dwa organy egzekucyjne (np. egzekucyjny organ Zakładu oraz egzekucyjny organ podatkowy) prowadzą równolegle egzekucję do tego samego składnika majątkowego (np. rachunku bankowego dłużnika).

Drugim z przymusowych trybów, w jakim ZUS może wobec dłużnika dochodzić swoich należności, jest egzekucja sądowa, prowadzona przez komornika sądowego na podstawie wystawionego przez Zakład tytułu wykonawczego oraz postępowanie upadłościowe.

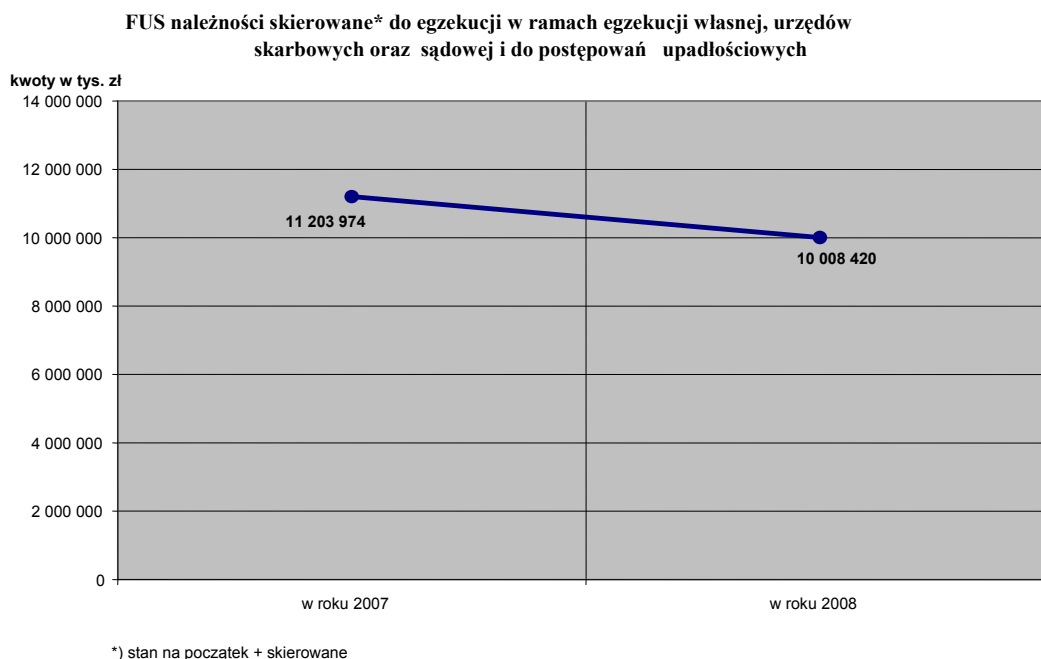
W przypadku postępowań upadłościowych, Zakład występuje jako jeden z wierzycieli upadłego płatnika na podstawie zgłoszenia swoich wierzytelności do masy upadłości, a zgłoszone należności są zaspokajane w drodze przyjmowanych wpłat w ramach prowadzonego postępowania upadłościowego.

Poniższy wykres obrazuje strukturę przymusowo dochodzonych należności wg trybów dochodzenia.

Wykres 1 FUS należności skierowane w roku 2008 – struktura wg trybu dochodzenia należności

Łącznie w 2008 roku działaniami egzekucyjnymi objęte były należności z tytułu składek w kwocie 10 008 420 tys. zł, co obrazuje poniższy schemat.

Wykres 2 FUS należności skierowane* do egzekucji w ramach egzekucji własnej, urzędów skarbowych oraz sądowej i do postępowań upadłościowych

W wyniku działań egzekucyjnych, w 2008 roku odzyskano należności FUS na kwotę 1 342 139 tys. zł, tj. o około 20 % mniej niż w 2007 roku.

Na zmniejszenie kwoty zaległości objętej egzekucją wpływ miał wysoki poziom wskaźnika ściągальności składek (ponad 99%), objęcie układami ratalnymi na przestrzeni ostatnich dwóch lat należności na kwotę blisko 1,1 mld zł (z terminem spłaty głównie w 2008 roku), jak też kontynuowanie postępowań restrukturyzacyjnych podmiotów, w tym zakładów opieki zdrowotnej. Powyższe czynniki wpłynęły na ograniczenie należności możliwych do objęcia działaniami egzekucyjnymi. Przekładało się to również automatycznie na ograniczenie wpływów z egzekucji, obok sytuacji gospodarczej, rzutującej na generalne obniżenie efektywności prowadzonych działań egzekucyjnych.

Poniższe zestawienie obrazuje zestawienie wpływów z egzekucji w latach 2007 - 2008 roku

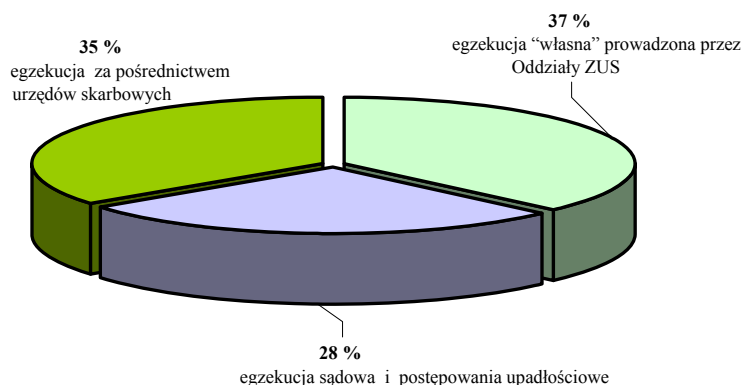
Lp.	Wyszczególnienie wpływów na FUS	2007	2008	wskaźnik (%) 4:3
		kwoty w tys. zł		
1	2	3	4	5
1.	Ogółem	1 663 666	1 342 139	80,7
2.	Razem wpłaty z egzekucji	1 126 844	911 599	80,9
3.	Razem dobrowolne wpłaty	536 822	430 540	80,2

4.	W ramach egzekucji „własnej”	397 005	316 219	79,7
4a	Dobrowolne wpłaty dokonane przez dłużników po wdrożeniu egzekucji „własnej”	197 142	183 278	93,0
5.	W ramach egzekucji prowadzonej przez naczelnika urzędu skarbowego (US)	362 817	320 533	88,3
5a	Dobrowolne wpłaty dokonane przez dłużników po wdrożeniu egzekucji (US)	174 938	151 994	86,9
6.	W ramach egzekucji sądowej i postępowań upadłościowych	367 022	274 847	74,9
6a	Dobrowolne wpłaty dokonane po wdrożeniu egzekucji sądowej i zgłoszeniu do postępowań upadłościowych	164 742	95 268	57,8

Tabela 2 Wpływy z egzekucji na poczet należności z tytułu ubezpieczeń społecznych w latach 2007-2008

Poniższy wykres obrazuje strukturę wyegzekwowanych należności wg trybów egzekucji.

FUS należności odzyskane w roku 2008 struktura wg trybu egzekucji

Wykres 3 FUS należności odzyskane w roku 2008 – struktura wg trybu egzekucji

Na podstawie art. 29 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, Zakład może udzielać płatnikom składek ulg w postaci układów ratalnych i odroczeń terminów płatności.

W 2008 roku w odniesieniu do należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne Zakład udzielił 13 192 układów ratalnych na łączną kwotę 450 648 tys. zł, z tego z tytułu:

- składek oraz dodatkowej opłaty – 296 228 tys. zł,
- odsetek i opłaty prolongacyjnej – 154 420 tys. zł.

Na poczet układow zawartych w 2008 roku oraz w latach poprzednich, na przestrzeni 2008 r. wpłynęła kwota 321 123 tys. zł.

Ponadto w 2008 roku w odniesieniu do należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne Zakład udzielił 72 odroczeń terminów płatności składek na kwotę 16 461 tys. zł.

Na poczet należności objętych odroczeniem terminu płatności, na przestrzeni 2008 r. wpłynęła kwota 16 288 tys. zł.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych, w zależności od charakteru zobowiązań, ma prawo umarzać należności z tytułu składek w całości lub w części. Wyjątek stanowią należności z tytułu składek w części finansowanej przez ubezpieczonych nie będących jednocześnie płatnikami składek, które nie podlegają umorzeniu. Zakład posiada uprawnienie do umarzania należności dopiero wówczas, gdy wyczerpane zostaną inne sposoby odzyskania należności, a więc gdy na podstawie analizy konkretnej sprawy, stwierdzony zostanie brak możliwości odzyskania należności na drodze egzekucyjnej lub spłaty zadłużenia w ramach ulgi, jaką jest układ ratalny.

Poniższa tabela obrazuje pozytywnie rozpatrzone wnioski o umorzenie należności FUS na przestrzeni 2007 i 2008 roku.

(kwoty w tys. zł)

Wyszczególnienie- podstawy umorzenia	w roku 2007		w roku 2008	
	kwota składek wraz z dodatkową opłatą	kwota odsetek za zwłokę	kwota składek wraz z dodatkową opłatą	kwota odsetek za zwłokę
art. 28 i art. 28 ust 3a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 17 ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych	126 405	223 042	89 306	151 773
odrębne akty prawne (poza ustawą o sus)	133 221	69 381	115 435	65 894
RAZEM	259 626	292 423	204 741	217 667

Tabela 3 Liczba pozytywnie rozpatrzonych wniosków o umorzenie należności FUS w latach 2007 – 2008

Jak wynika z przedstawionych danych, w 2008 r. nastąpił spadek o 23,5 % kwoty umorzonych płatnikom składek należności, w porównaniu z rokiem 2007.

Większość udzielonych przez Zakład ulg i dokonywanych umorzeń stanowi pomoc publiczna i podlega przepisom ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach

dotyczących pomocy publicznej (tekst jednolity Dz. U. z 2007r. Nr 59, poz. 404 ze zm.) oraz przepisom wspólnotowym. Przy rozpatrywaniu wniosków przedsiębiorców o udzielenie ulgi lub umorzenie należności Zakład badał występowanie przesłanek uznania wsparcia za pomoc publiczną, określonych w art. 87 ust. 1 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (TWE). Jeżeli wsparcie spełniło przesłanki określone w powołanym wyżej przepisie, jednakże wartość pomocy nie przekraczała pułapu określonego dla pomocy *de minimis* (200 tys. EUR), udzielona ulga lub umorzenie nie wymagały notyfikacji Komisji Europejskiej. Natomiast po przekroczeniu powyższego progu planowane wsparcie wymagało uzyskania opinii Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz akceptacji ze strony Komisji Europejskiej. Wszystkie przypadki wsparcia udzielonego przez Zakład w 2008 r. stanowiły pomoc *de minimis*.

W przypadkach, w których o udzielenie ulg i umorzeń występują przedsiębiorcy znajdujący się w trudnej sytuacji ekonomicznej w rozumieniu Wytycznych wspólnotowych dotyczących pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw (D. Urz. UE C 244 z dnia 1.10.2004 r.), pomoc publiczna może zostać udzielona dopiero po uzyskaniu uprzedniej zgody Komisji Europejskiej.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące skali udzielonej pomocy publicznej w 2008 r.

Forma pomocy (kod)	Udzielona pomoc publiczna	
	liczba decyzji	wartość pomocy brutto (w tys. zł.)
umorzenie składek (A2.10)	31	240,9
umorzenie odsetek (A2.11)		204,8
umorzenie kosztów egzekucyjnych (A2.15)	1	0,1
odroczenie terminu płatności (C2.4)	1	29,7
rozłożenie na raty (C2.5)	2 691	4 431,4
rozłożenie na raty kosztów egzekucyjnych (C2.8)	31	92,8
RAZEM	2 755	4 999,7

Tabela 4 Udzielona pomoc publiczna w 2008 roku

W 2008r. kontynuowany był proces restrukturyzacji publicznych zakładów opieki zdrowotnej na podstawie ustawy z dnia 15 kwietnia 2005 r. *o pomocy publicznej i restrukturyzacji*

publicznych zakładów opieki zdrowotnej (Dz. U. Nr 78, poz. 684 ze zm.). Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r. wydano publicznym zakładom opieki zdrowotnej wydano łącznie 325 decyzji o warunkach restrukturyzacji.

Z danych posiadanych przez Zakład na dzień 31 grudnia 2008 r. wynika, że kwoty zobowiązań z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne znanych na dzień 31 grudnia 2004 r., powstałych od dnia 1 stycznia 1999 r., które podlegają spłacie w ramach prowadzonych postępowań restrukturyzacyjnych wynoszą 28 202 tys. zł.

Publiczne zakłady opieki zdrowotnej, wg danych na dzień 31 grudnia 2008 r. spłaciły zadłużenie z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne w łącznej kwocie 558 728 tys. zł.

Według stanu na dzień 31.12.2008 r. kwota umorzonych składek na ubezpieczenia społeczne w ramach prowadzonych postępowań restrukturyzacyjnych wynosi 256 012 tys. zł.

6. Działania na rzecz poprawy jakości obsługi klientów

Priorytetowym celem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych jest dążenie do sukcesywnego zdobywania zaufania społeczeństwa poprzez podwyższanie jakości obsługi naszych klientów.

Istotnym zadaniem realizowanym przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w 2008 roku były prace związane z realizacją *Projektu Platforma Usług Elektronicznych dla klientów ZUS (PUE)*. Projekt realizowany jest w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007 – 2013 Priorytet VII Społeczeństwo informacyjne – Budowa elektronicznej administracji współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Celem projektu jest usprawnienie obsługi klientów poprzez wdrożenie internetowego i telefonicznego dostępu do usług. Projekt ten polega na budowie zintegrowanych ze sobą systemów dzięki którym dostępne będą e-Usługi dla obywateli i przedsiębiorstw z zakresu objętego działalnością ZUS.

W ramach działań mających na celu przygotowanie Projektu w dniu 20 czerwca 2008 r. została podpisana umowa wstępna tzw. pre-umowa, pomiędzy Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji (będącego Instytucją Pośredniczącą w imieniu Instytucji Zarządzającej) oraz Zakładem Ubezpieczeń Społecznych. W ramach w/w umowy Zakład zobowiązał się m.in. przygotować dokumentację Projektu wraz z wnioskiem o dofinansowanie.

W roku 2008 prowadzone były również prace nad utworzeniem telefonicznego Serwisu Informatycznego ZUS. System, w skład którego wchodzi:

- automatyczny system informacyjny (IVR)
- infolinia w sprawach świadczeń emerytalno-rentowych,

uruchomiony został w dniu 22 grudnia 2008 roku.

System IVR dostępny jest przez 24 godziny na dobę i we wszystkie dni w roku, natomiast infolinia dostępna jest w dni robocze od poniedziałku do piątku w godz. od 8.00 do 15.00.

System IVR przeznaczony jest dla wszystkich grup klientów Zakładu (płatników składek, ubezpieczonych, zasiłkobiorców, emerytów i rencistów oraz lekarzy), natomiast infolinia oferuje klientom dostęp do informacji ogólnych w sprawach świadczeń emerytalno-rentowych. Roczna liczba wywołań funkcjonujących infolinii wynosiła 480 157 w 2008 roku.

Z innych form kontaktu z Zakładem klienci korzystają poprzez dostęp do serwisów internetowych, gdzie liczba wywołań w roku 2008 wyniosła 60 272 764, a także dostęp do usług Elektronicznego Urzędu Podawczego, za pośrednictwem którego można w formie elektronicznej przekazać wnioski do Zakładu. Liczba wniosków zarejestrowanych w EUP w 2008 roku wyniosła 7 680.

W grudniu 2008 r. uruchomiono ponadto kalkulator emerytalny, który pozwala wstępnie oszacować wysokość emerytury. Korzystanie z kalkulatora jest całkowicie bezpłatne i nie wymaga podawania danych osobowych.

W roku 2008 kontynuowano prace nad rozbudową oprogramowania wspomagającego pracowników bezpośredniej obsługi w sprawnej obsłudze klientów Zakładu. Klienci Zakładu przekazujący dokumenty ubezpieczeniowe w formie papierowej mają możliwość weryfikacji prawidłowości ich wypełnienia „od ręki” w chwili ich składania w ZUS, dzięki przetwarzaniu dokumentów „on-line” bezpośrednio przy kliencie. Dzięki nowej obsłudze papierowych dokumentów ubezpieczeniowych zanotowano spadek postępowań wyjaśniających w stosunku do tych dokumentów o ok. 96%.

Dodatkowo w 2008 roku przygotowano funkcjonalność umożliwiającą sporządzanie dokumentów ubezpieczeniowych za płatników składek w związku z wejściem w życie przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, a także obsługę formularzy WnUG dla osób prowadzących działalność ubiegających się o dofinansowanie z PFRON.

W celu popularyzacji wiedzy o ubezpieczeniach społecznych oraz pomocy płatnikom składek w realizacji ich ustawowych obowiązków wobec Zakładu, organizowane są przez Terenowe Jednostki Organizacyjne ZUS bezpłatne szkolenia dla tej grupy klientów. Przedmiotowe szkolenia obejmują swoim zakresem m.in. obsługę programu Płatnik, zasady wypełniania i korygowania dokumentów ubezpieczeniowych oraz zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym.

W okresie sprawozdawczym kontynuowano działania na rzecz przełamywania barier komunikacyjnych utrudniających osobom niepełnosprawnym obsługę spraw wynikających z ich aktywności zawodowej jako płatników składek, ubezpieczonych oraz obsługę spraw mających na celu zapewnienie im prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych, w przypadku gdy nie są w stanie podjąć działalności zarobkowej.

Dla ułatwienia porozumienia się z klientami z niepełnosprawnością słuchu, w 2008 r. przeszkolono kolejnych 40 pracowników obsługi klientów terenowych jednostek organizacyjnych Zakładu z zakresu języka migowego – 20 osób nabyło umiejętności na poziomie podstawowym, a 20 osób przeszło kurs II stopnia.

W celu przygotowania pracowników obsługi klientów do profesjonalnego zachowania podczas obsługi klientów z niepełnosprawnością intelektualną, zaburzeniami psychicznymi, osób starszych oraz osób znajdujących się w sytuacji traumatycznej przeszkolono w 2008 r. z tego zakresu wszystkich pracowników nadzorujących obsługę klientów w terenowych jednostkach organizacyjnych ZUS.

W 2008 r. przystosowano serwisy internetowe Zakładu do obsługi przez osoby niepełnosprawne, wprowadzając wersję dźwiękową oraz dostosowując wielkość czcionki tekstu do wady wzroku.

III. DYSPONOWANIE ŚRODKAMI FINANSOWYMI FUNDUSZY

1. Fundusz Ubezpieczeń Społecznych

Fundusz Ubezpieczeń Społecznych to państwowy fundusz celowy powołany do realizacji zadań z zakresu ubezpieczeń społecznych.

Sytuacja finansowa Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w 2008 r. była korzystna. Dzięki dobrej koniunkturze gospodarczej oraz ukształtowaniu się wskaźników makroekonomicznych na poziomie wyższym niż zakładano, przychody Funduszu (wg wpływów) zwiększyły się o 5 149 985 tys. zł w stosunku do planu po zmianach. Składki na ubezpieczenia społeczne były wyższe o 3 020 524 tys. zł. Stan Funduszu na koniec 2008 r. był dodatni i wyniósł 4 791 139 tys. zł, przy czym stan środków pieniężnych 3 661 165 tys. zł. Zakład nie musiał zaciągać w 2008 roku kredytów w bankach komercyjnych.

1) Przychody

Przychody Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i ich struktura przedstawiały się następująco:

WYSZCZEGÓLNIENIE	Wykonanie 2007 r.	Plan na 2008 r. po zmianach	Wykonanie 2008 r.	4:3	4:2	Struktura przychodów 2008 r.	
						wg przypisu	wg wpływów
w tysiącach złotych			%		%		
1	2	3	4	5	6	7	8
Przychody							
- przypis	129 721 007	132 356 207	137 329 987	103,8	105,9	100,0	X
- wpływy	129 628 119	130 946 554	136 096 539	103,9	105,0	X	100,0
Składki na ubezpieczenia społeczne							
- przypis	87 973 782	79 960 000	82 161 826	102,8	93,4	59,8	X
- wpływy	88 397 904	78 626 221	81 646 745	103,8	92,4	X	60,0
Dotacja z budżetu	23 892 986	33 229 968	33 229 968	100,0	139,1	24,2	24,4
- celowa	230 074	243 888	232 271	95,2	101,0	0,2	0,2
- uzupełniająca	23 662 912	32 986 080	32 997 697	100,0	139,4	24,0	24,2
Refundacja z tytułu przekazania składek do OFE	16 219 292	17 994 934	19 911 481	110,7	122,8	14,5	14,6
Pozostałe przychody							
- przypis	1 634 947	1 171 305	2 026 712	173,0	124,0	1,5	X
- wpływy	1 117 937	1 095 431	1 308 345	119,4	117,0	X	1,0

Tabela 5 Struktura przychodów Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

Przychody ze składek

Główną pozycję przychodów stanowiły przypisane składki na ubezpieczenia społeczne, które wyniosły 82 161 826 tys. zł, tj. o 6,6% mniej w stosunku do roku poprzedniego, natomiast wpływy ze składek były niższe o 7,6%. Wynikało to przede wszystkim z drugiego etapu

obniżenia od 1 stycznia 2008 r. składki rentowej do poziomu 6% podstawy jej wymiaru (poprzednio od 1 lipca 2007 r. o 3% - łączny skutek obniżenia składki rentowej o 7 p.p. w 2008 roku wyniósł 23,0 mld zł). Zmniejszenie wpływów z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne zostało częściowo złagodzone korzystną sytuacją na rynku pracy (dynamiczny wzrost liczby pracujących oraz wynagrodzeń w gospodarce narodowej).

Dotacje z budżetu

Dotacja z budżetu państwa w 2008 roku wyniosła 33 229 968 tys. zł i stanowiła 24,2% przychodów (według przypisu). Z otrzymanej kwoty dotacji przeznaczono:

- 232 271 tys. zł na dotację celową,
- 32 997 697 tys. zł na uzupełnienie niedoboru środków Funduszu.

Refundacja z tytułu przekazania składek do OFE

Refundacja z tytułu przekazania składek do OFE wyniosła 19 911 481 tys. zł i była wyższa od zaplanowanej o 1 916 547 tys. zł. Zwiększone transfery środków do OFE były następstwem dobrej sytuacji na rynku pracy, a więc w konsekwencji zwiększonych przychodów na ubezpieczenie emerytalne, oraz działań Zakładu zmierzających do przekazywania zaległych składek. W 2008 r. przekazano do OFE 1 780 676 tys. zł składek należnych za lata ubiegłe.

Pozostałe przychody

Pozostałe przychody według przypisu w 2008 roku wyniosły 2 026 712 tys. zł (1,5% przychodów ogółem). Składały się na nie m.in.:

- pochodne i odsetki od należności z tytułu składek 1 128 053 tys. zł,
- zwroty nienależnie pobranych świadczeń z odsetkami 160 507 tys. zł,
- oprocentowanie środków na rachunkach bankowych 104 383 tys. zł.

2) Koszty

W 2008 roku koszty Funduszu wyniosły 136 133 380 tys. zł stanowiąc 101,7% planu po zmianach i wzrosły ogółem o 12 378 364 tys. zł, tj. o 10,0% w stosunku do roku poprzedniego.

Koszty Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz ich struktura w 2008 r. przedstawiały się następująco:

WYSZCZEGÓLNIENIE	Wykonanie 2007 r.	Plan na 2008r. po zmianach	Wykonanie 2008 r.	4:3	4:2	Struktura kosztów 2008r.
w tysiącach złotych			%			
1	2	3	4	5	6	7
Koszty ogółem	123 755 016	133 916 133	136 133 380	101,7	110,0	100,0
Świadczenia pieniężne	118 013 249	128 883 305	132 180 820	102,6	112,0	97,1
- emerytury i renty	109 955 881	120 049 346	122 288 766	101,9	111,2	89,8
- pozostałe świadczenia	8 057 368	8 833 959	9 892 054	112,0	122,8	7,3
Wydatki bieżące	3 784 808	3 580 296	3 592 413	100,3	94,9	2,6
w tym:						
Odpis na działalność Zakładu	3 138 000	3 349 523	3 349 523	100,0	106,7	2,5
Prewencja rentowa	108 918	126 683	116 023	91,6	106,5	0,1
Prewencja wypadkowa	1 993	2 200	1 596	72,5	80,1	0,0
Koszty obsługi kredytów	111 187	100 098	0	x	x	-
Rezerwy	1 956 959	1 452 532	360 147	24,8	18,4	0,3

Tabela 6 Struktura kosztów Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

Koszty świadczeń pieniężnych

Największą pozycją wydatków FUS są świadczenia emerytalno-rentowe, które wyniosły 122 288 766 tys. zł i były wyższe o 2 239 420 tys. zł od zakładanych w planie po zmianach. Przekroczenie planu wydatków wiąże się przede wszystkim z wypłatą emerytur mężczyznom po osiągnięciu wieku 60 lat urodzonym przed 1 stycznia 1949 r., legitymującym się co najmniej 35-letnim okresem składkowym i nieskładkowym lub co najmniej 25-letnim okresem składkowym i nieskładkowym, jeżeli zostali oni uznani za całkowicie niezdolnych do pracy (w wyniku realizacji postanowień Trybunału Konstytucyjnego - zmiana ustawy o emeryturach i rentach z FUS z dnia 28 marca 2008 r.) oraz z przeprowadzeniem od 1 marca 2008 r. waloryzacji świadczeń wyższym wskaźnikiem 106,5%, przy planowanym 105,6%.

Przeciętne miesięczne świadczenie emerytalno-rentowe wyniosło 1 362,35 zł i wzrosło w porównaniu do 2007 roku o 9,6%, natomiast przeciętna liczba osób pobierających świadczenia emerytalno-rentowe wzrosła o blisko 120,5 tys. osób do poziomu 7 366,4 tys. (bez zbiegów rolnych).

Koszty pozostałych świadczeń w 2008 r. wyniosły łącznie 9 892 054 tys. zł i w stosunku do 2007 r. wzrosły o 22,8%. Wynika to zarówno ze wzrostu poziomu wynagrodzeń stanowiących podstawę wymiaru wypłacanych zasiłków i świadczeń, jak również z wypłaty wyrównań i należnych od nich odsetek w związku z realizacją wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 czerwca 2008 r. Główną pozycję tych kosztów stanowiły zasiłki chorobowe (49,6%), wydatki na ten cel wzrosły w stosunku do 2007 r. o 24,1%. Na wyższym niż zaplanowano poziomie ukształtowały się m. in. wydatki na zasiłki macierzyńskie, które

wzrosły w stosunku do wykonania poprzedniego roku o 29,2% w następstwie utrzymującej się tendencji wzrostu liczby urodzeń.

Wydatki bieżące

Wydatki bieżące w 2008 r. wyniosły 3 592 413 tys. zł i były wyższe od zakładanych w planie o 0,3%.

Odpis na działalność Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

Odpis na działalność Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za rok 2008 wyniósł 3 349 523 tys. zł, stanowiąc 2,5% kosztów ogółem i był wyższy o 211 523 tys. zł w porównaniu do 2007 roku.

Prewencja rentowa i wypadkowa

W ramach wydatków bieżących sfinansowana była prewencja rentowa w wysokości 116 023 tys. zł, tj. 91,6% kwoty planowanej. Leczeniu rehabilitacyjnemu poddanych zostało o 3,3 tys. osób mniej niż w 2007 r., tj. 67,2 tys. ubezpieczonych. Koszt leczenia rehabilitacyjnego, zwrot kosztów przejazdu na rehabilitację oraz koszty opłat miejscowych wyniosły łącznie 115 809 tys. zł i były o 7 119 tys. zł wyższe niż w roku poprzednim. Natomiast na sfinansowanie innych działań dotyczących prewencji rentowej m.in. badań i analiz przyczyn niezdolności do pracy Fundusz poniósł wydatki w kwocie 214 tys. zł, tj. o 6,1% mniej niż w 2007 roku. Ponadto w ramach wydatków bieżących sfinansowano koszty prewencji wypadkowej w wysokości 1 596 tys. zł, tj. 72,5% kwoty planowanej oraz wynagrodzenia należnego płatnikom składek od wypłaconych świadczeń z funduszu chorobowego w kwocie 1 859 tys. zł.

Koszty obsługi kredytów

Utrzymująca się dobra sytuacja makroekonomiczna umożliwiła sfinansowanie wydatków Funduszu w 2008 r. bez zaciągania kredytów w bankach komercyjnych. Należy podkreślić, że taka sytuacja miała miejsce po raz pierwszy od 1999 r., tj. od początku reformy systemu emerytalnego.

Rezerwy

W 2008 r. dokonano m.in. odpisów aktualizujących wartość należności z tytułu składek, nienależnie pobranych świadczeń, a także utworzenia rezerw na zobowiązania w łącznej wysokości 360 147 tys. zł.

3) Wynik finansowy

W roku 2008 przychody Funduszu wg przypisu były wyższe o 1 196 607 tys. zł od kosztów. Stan Funduszu na koniec 2008 r. był dodatni i wyniósł 4 791 139 tys. zł, przy czym:

– stan środków pieniężnych	3 661 165 tys. zł,
– należności	7 098 570 tys. zł,
w tym z tytułu:	
- składek na ubezpieczenia społeczne (po pomniejszeniu o dokonane odpisy aktualizujące)	3 665 620 tys. zł,
- odsetek od składek	621 870 tys. zł,
- wypłat świadczeń pierwszych terminów stycznia 2009 r.	2 691 206 tys. zł,
- nienależnie pobranych świadczeń	93 804 tys. zł,
- pozostałych należności (po pomniejszeniu o dokonane odpisy aktualizujące)	26 069 tys. zł,
– zobowiązania	5 968 596 tys. zł,
w tym z tytułu:	
- rozrachunków z tytułu nie odprowadzonej składki do OFE	2 774 664 tys. zł,
- podatku dochodowego od świadczeń i składki na ubezpieczenie zdrowotne od świadczeń	1 769 283 tys. zł,
- rezerw	604 142 tys. zł,
- rozliczeń międzyokresowych z tytułu świadczeń w deklaracjach płatników składek	543 102 tys. zł,
- pozostałych zobowiązań	138 932 tys. zł.

2. Fundusz Rezerwy Demograficznej

Głównym celem utworzenia Funduszu Rezerwy Demograficznej jest zwiększenie bezpieczeństwa wypłacalności świadczeń emerytalnych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Działalność FRD w latach 2002-2008 polegała na gromadzeniu i inwestowaniu części składki na ubezpieczenie emerytalne.

Na dzień 31 grudnia 2008 r. wartość aktywów Funduszu Rezerwy Demograficznej wyniosła 4 444,7 mln zł. W porównaniu z końcem 2007 r. oznacza to wzrost wartości aktywów FRD o 974,3 mln zł. Średnioroczny stan aktywów Funduszu wyniósł prawie 4 mld PLN. W wyniku wstrzymania się w ubiegłym roku z zakupami akcji oraz sukcesywnego dokupywania

obligacji skarbowych, średnioroczny udział akcji w portfelu inwestycyjnym FRD wyniósł 15%, natomiast bonów i obligacji skarbowych 78,4%.

W poniższej tabeli przedstawiono wartości poszczególnych kategorii aktywów, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie lokowania środków FRD, na dzień 31.12.2007 r. i 31.12.2008 r.

(kwoty w tys. zł)

Rodzaj aktywów	31.12.2007	31.12.2008
bony, obligacje i inne papiery wartościowe Skarbu Państwa	2 318 888	3 642 617
dłużne papiery wartościowe gwarantowane lub poręczane przez Skarb Państwa	0	0
depozyty bankowe i bankowe papiery wartościowe	365 148	407 727
papiery wartościowe emitowane przez gminy, związki gmin i miasto stołeczne Warszawa	0	0
akcje zdematerializowane, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. Nr 183, poz. 1538 ze zm.)	786 415	394 382
obligacje zdematerializowane, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. Nr 183, poz. 1538 ze zm.)	0	0
obligacje emitowane przez spółki publiczne, w rozumieniu ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (Dz. U. Nr 184, poz. 1539 ze zm.)	0	0
razem	3 470 451	4 444 726

Tabela 7 Wartości aktywów Funduszu Rezerwy Demograficznej

W kolejnej tabeli zaprezentowano strukturę portfela FRD na dzień 31.12.2007 r. oraz na dzień 31.12.2008 r.

Rodzaj aktywów	31.12.2007	31.12.2008
Akcje	22,7%	8,9%
Bony skarbowe	1,4%	1,6%
Obligacje skarbowe	65,4%	80,3%
Lokaty	10,5%	9,2%
Gotówka	0,0%	0,0%
Razem	100,0%	100,0%

Tabela 8 Struktura portfela Funduszu Rezerwy Demograficznej

Stopa zwrotu z całości aktywów FRD w 2008 r. wyniosła -5,9%. Istotny wpływ na uzyskaną stopę zwrotu miały posiadane przez Fundusz akcje. Średnioroczny udział akcji w portfelu

FRD wyniósł 15%, co w sytuacji bardzo silnych spadków kursów akcji na rynkach światowych spowodowało, że w 2008 r. Fundusz osiągnął ujemny wynik.

Należy jednak podkreślić, że przyjęta strategia inwestycyjna polegająca na wstrzymaniu się z zakupami akcji i stopniowym „rozwadnianiu” ich udziału w całości aktywów pozwoliły na osiągnięcie rentowności inwestycji znacząco lepszej niż OFE. Stopy zwrotu uzyskane w 2008 r. przez OFE mieściły się w przedziale od prawie -12% do -18%, a średnia dla wszystkich funduszy wyniosła -13,9%. Oznacza to, że wynik FRD był o 6 pkt. proc. wyższy od wyniku najlepszego OFE i aż o 8 pkt. proc. lepszy od średniej otwartych funduszy emerytalnych.

W 2008 r. FRD osiągnął cele inwestycyjne określone w „Polityce inwestycyjnej Funduszu Rezerwy Demograficznej” oraz w rekomendacjach Komitetu do spraw Aktywów Finansowych. Osiągnięte przez FRD w 2008 r. wyniki inwestycyjne w porównaniu z wynikami innych podmiotów zajmujących się zarządzaniem środkami finansowymi były dobre. FRD zajął pierwsze miejsce wśród Otwartych Funduszy Emerytalnych znacznie dystansując wszystkie tego typu fundusze oraz uplasował się w czołówce stawki funduszy akcyjnych. Stopa zwrotu uzyskana z portfela dłużnych papierów wartościowych zapewniła utrzymanie realnej wartości środków Funduszu, a wskaźniki określające stopień zbieżności stopy zwrotu z portfela akcji ze zmianą wartości indeksu WIG ukształtowały się na poziomach pozwalających na realizację celu inwestycyjnego określonego dla tej części aktywów FRD.

3. Fundusz Alimentacyjny w likwidacji

Zakład Ubezpieczeń Społecznych w 2008 roku, wykorzystując posiadane uprawnienia i dostępne środki, kontynuował działania w zakresie odzyskiwania należności Funduszu Alimentacyjnego w likwidacji, zarówno na drodze egzekucyjnej (w trybie przymusowego dochodzenia należności) oraz poprzez stosowanie przewidzianych prawem bezegzekucyjnych (umownych) form egzekwowania należności.

Stan zadłużenia funduszu alimentacyjnego w likwidacji wg stanu na dzień 31 grudnia 2008 r. kształtował się następująco:

- osoby zobowiązane do alimentacji – 6 501 356 tys. zł,
- osoby zobowiązane do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń – 11 513 tys. zł.

Egzekucja należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego od osób zobowiązanych do alimentacji prowadzona jest zgodnie z przepisami ustawy o świadczeniach

rodziny. W celu odzyskania należności Funduszu Alimentacyjnego w likwidacji, komornik sądowy prowadzący egzekucję na podstawie wyroku zasądającego alimenty, zobowiązany jest do podejmowania wszelkich działań w celu odzyskania wypłacanych kwot. Zakład Ubezpieczeń Społecznych, niezwłocznie po wydaniu decyzji o przyznaniu świadczeń z Funduszu Alimentacyjnego zgłaszał swój udział w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym przez komornika sądowego. Oznacza to, że egzekucja należności z tytułu wypłaconych świadczeń alimentacyjnych toczy się w trybie egzekucji sądowej wszczętej na żądanie uprawnionego do alimentów.

W wyniku działań podejmowanych, zarówno przez Zakład, jak i przez komorników sądowych, w 2008 roku wpływy na poczet spłaty należności z tytułu wypłaconych świadczeń z Funduszu Alimentacyjnego od osób zobowiązanych do alimentacji wyniosły 125 585 tys. zł i były wyższe o 17,3 % niż w 2007 roku.

Należności z tytułu bezpodstawnie pobranych świadczeń, do których egzekucji Zakład jest zobowiązany z mocy ustawy (bezpodstawnie pobrane świadczenia, odsetki ustawowe, koszty upomnienia i koszty egzekucyjne), podlegają przymusowemu ściągnięciu w trybie egzekucji administracyjnej na podstawie ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Egzekucja administracyjna może być prowadzona w ramach:

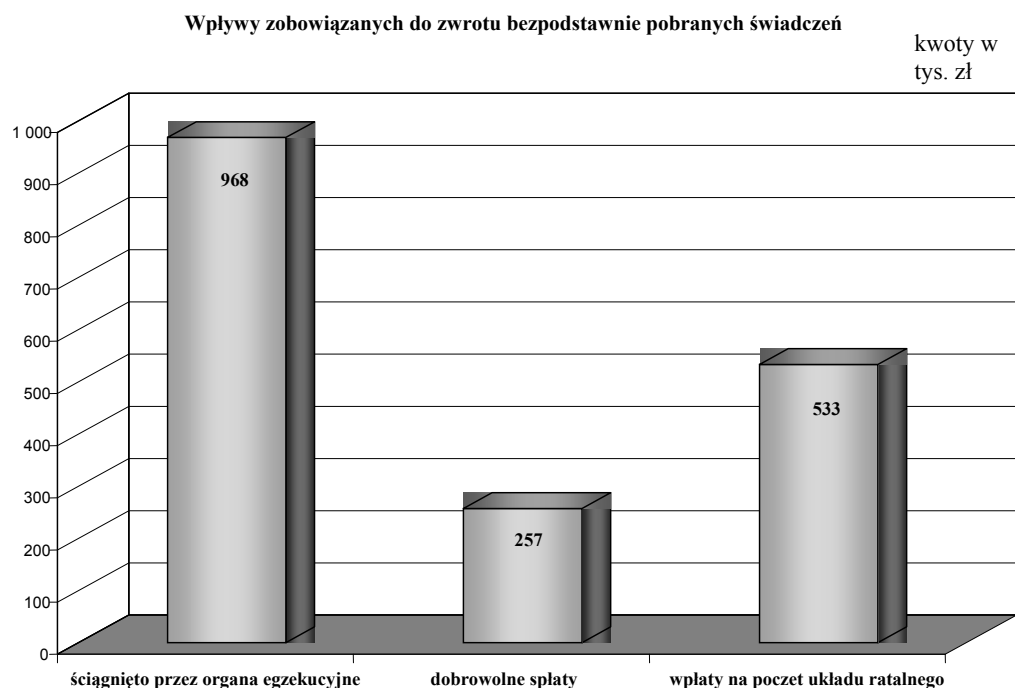
- egzekucji „własnej” Zakładu (prowadzona za pośrednictwem Dyrektora Oddziału ZUS jako organu egzekucyjnego,
- egzekucji prowadzonej za pośrednictwem Naczelnika Właściwego Urzędu Skarbowego.

W ramach egzekucji „własnej” Zakład egzekwuje należności z rachunków bankowych, wynagrodzenia za pracę, świadczeń z ubezpieczenia społecznego (np. z emerytury lub renty wypłacanej przez organ rentowy), renty socjalnej, wierzytelności pieniężnych.

W wyniku działań podejmowanych zarówno przez Zakład, jak i przez Naczelników Urzędów Skarbowych, na poczet spłaty należności od osób zobowiązanych do zwrotu z tytułu bezpodstawnie pobranych świadczeń z funduszu alimentacyjnego, wpływy w 2008 roku wyniosły 1 758 tys. zł, tj. o 6,5 % mniej niż w roku 2007.

Poniższy wykres obrazuje podział wpływów w 2008 roku, wg form dochodzenia.

Wykres 4 Wpływy zobowiązanych do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń

Na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych, Prezes Zakładu będący likwidatorem Funduszu Alimentacyjnego może udzielać osobom zobowiązanych do alimentacji z tytułu wypłaconych świadczeń oraz osobom zobowiązanych do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń, ulg w spłacie należności w postaci układów ratalnych i odroczeń terminów płatności.

Ulga w opłacaniu należności Funduszu Alimentacyjnego w likwidacji, w formie układu ratalnego bądź odroczenia terminu płatności, udzielana jest przez Zakład na wniosek dłużnika, po spełnieniu przez niego określonych warunków.

Poniższa tabela obrazuje udzielone ulgi na spłatę zadłużenia w roku 2008.

(kwoty w tys. zł)

Rodzaj ulgi	Osoby zobowiązane do alimentacji		Osoby zobowiązane do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń alimentacyjnych	
	liczba	kwota	liczba	kwota
raty	9 067	45 894	182	573
odroczenie	17	178	3	6

Tabela 9 Ulgi udzielone na spłatę zadłużenia w 2008 roku

Na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych, Prezes Zakładu, będący likwidatorem Funduszu Alimentacyjnego może umarzać należności zarówno w stosunku do osób

zobowiązanych do alimentacji z tytułu wypłaconych świadczeń, jak i osób zobowiązanych do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń. Jednakże umorzenie przedmiotowych należności dokonywane jest w szczególnie uzasadnionych przypadkach związanych z sytuacją zdrowotną lub rodzinną dłużnika.

Jeżeli w trakcie rozpatrywania kwestii umorzenia należności stwierdzono, że wyczerpane zostały inne sposoby odzyskania należności, a więc gdy na podstawie analizy konkretnej sprawy, stwierdzony został brak możliwości odzyskania należności na drodze egzekucyjnej lub spłaty zadłużenia w ramach ulgi, jaką jest układ ratalny lub odroczenie terminu płatności, wówczas podejmowana jest decyzja o umorzeniu należności.

Poniższa tabela obrazuje pozytywnie rozpatrzone wnioski o umorzenie w roku 2008.

(kwoty w tys. zł)

Rok	Osoby zobowiązane do alimentacji		Osoby zobowiązane do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń alimentacyjnych	
	liczba	kwota	liczba	kwota
2008	8 527	135 698	331	437

Tabela 10 Pozytywnie rozpatrzone wnioski o umorzenie w 2008 roku

IV. REALIZACJA ZADAŃ ZLECONYCH ZAKŁADOWI

1. Pobór składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych

Łączne wpływy na wyodrębniony rachunek bankowy służący wyłącznie do wpłat należności Funduszu Pracy i Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych wyniosły w 2008 roku 9 029 982 tys. zł. Wpływy na Fundusz Pracy wyniosły 8 774 579 tys. zł, zaś na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych 255 403 tys. zł.

W roku 2008 na rachunek Funduszu Pracy przekazano kwotę 8 645 562 tys. zł, natomiast kwotę 251 601 tys. zł przekazano do Krajowego Biura Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Z zebranych składek potrąceniu podlegały należności Zakładu z tytułu kosztów poboru i dochodzenia tych składek w wysokości 0,5% środków przekazanych funduszom.

2. Pobór składek na ubezpieczenia zdrowotne

W 2008 roku wpływy na wyodrębniony rachunek bankowy służący do wpłat składek na ubezpieczenie zdrowotne wyniosły 45 831 519 tys. zł.

Z zebranych kwot potrąceniu podlegały należności Zakładu z tytułu kosztów poboru i dochodzenia składek w wysokości 0,2% kwot zidentyfikowanych składek. Wpływy Zakładu z tego tytułu wyniosły 88 320 tys. zł.

Po uwzględnieniu kwoty pozostałej na rachunku bankowym na 31.12.2007 r. w wysokości 339 789 tys. zł. oraz obowiązujących terminów przekazywania składek z rachunku ubezpieczenia zdrowotnego, w roku 2008 do Narodowego Funduszu Zdrowia przekazano kwotę 45 770 004 tys. zł.

Na rachunku bankowym pozostała kwota 312 984 tys. zł, którą przekazano do NFZ zgodnie z obowiązującym trybem w styczniu 2009 r.

3. Przekazywanie składek do Otwartych Funduszy Emerytalnych

W 2008 roku Zakład przekazał do otwartych funduszy emerytalnych składki w wysokości 19 911 481 tys. zł. oraz naliczył odsetki za opóźnienie w przekazaniu składek w wysokości 29 662 tys. zł. Po potrąceniu należnych kosztów poboru i dochodzenia składek w wysokości 159 722 tys. zł, Zakład przekazał w 2008 roku do OFE kwotę 19 441 852 tys. zł.

Przychody Zakładu z tytułu poniesionych kosztów poboru i dochodzenia składek na otwarte fundusze emerytalne w 2008 roku ustalono ustawą budżetową w wysokości 0,8% kwoty

składek przekazanych do funduszy. Zakład uzyskał z tego tytułu w 2008 roku wpływy w kwocie 159 722 tys. zł.

W 2008 roku do OFE przekazano gotówką składki (wraz z odsetkami) w kwocie 19 941 143 tys. zł, w tym składki za lata ubiegłe 1 321 607 tys. zł. Jednocześnie po raz ostatni przekazano również składki w formie obligacji w kwocie 459 069 tys. zł.

Na dzień 31.12.2008 r. oszacowane zaległości z tytułu nie przekazanych składek do OFE wyniosły 2 774 664 tys. zł., natomiast nadpłaty podlegające zwrotowi z OFE wyniosły 2 151 687 tys. zł.

4. Świadczenia rodzinne

Wypłatę świadczeń rodzinnych finansowanych ze środków budżetu państwa, z dniem 1 września 2006 r. przejęły organy właściwe do realizacji zadań w tym zakresie, jednak w 2008 r. Zakład realizował jeszcze wypłaty z tytułu tych świadczeń przyznanych m.in. wyrokami sądów należne za okres do 31 sierpnia 2006 r. Wydatki budżetu z tytułu wypłaty świadczeń rodzinnych wyniosły ogółem 189 tys. zł, w tym z tytułu odsetek 6 tys. zł.

5. Świadczenia przedemerytalne i zasiłki przedemerytalne

Wydatki związane z wypłatą świadczeń i zasiłków przedemerytalnych finansowanych ze środków budżetu państwa w 2008 r. wyniosły 2 648 711 tys. zł, tj. 77,8% planu po zmianach, przy czym: 2 617 287 tys. zł stanowiły wydatki na wypłatę świadczeń (77,8% planu), 31 407 tys. zł wynagrodzenie Zakładu z tytułu kosztów ustalenia uprawnień, wypłaty i dochodzenia nienależnie pobranych świadczeń i zasiłków (77,8% planu), a 17 tys. zł odsetki (97,0% planu).

Wydatki na świadczenia znacznie zmniejszyły się w porównaniu do 2007 r. (o 31,8%), przede wszystkim w związku z ubytkiem liczby świadczeniobiorców jako efekt przechodzenia na wcześniejszą emeryturę mężczyzn po osiągnięciu wieku 60 lat urodzonych przed 1 stycznia 1949 r., legitymujących się co najmniej 35-letnim okresem składkowym i nieskładkowym lub co najmniej 25-letnim okresem składkowym i nieskładkowym, jeżeli został uznany za całkowicie niezdolnego do pracy (zmiana ustawy o emeryturach i rentach z FUS z dnia 28 marca 2008 r.). W 2008 r. liczba świadczeń przedemerytalnych zmniejszyła się w ciągu roku o 96,5 tys. osób do poziomu 73,2 tys. w grudniu, natomiast zasiłków przedemerytalnych odpowiednio o 47,3 tys. do poziomu 110,4 tys.

6. Renta socjalna

Wydatki związane z wypłatą rent socjalnych finansowane ze środków budżetu państwa w 2008 r. wyniosły 1 570 696 tys. zł, tj. 98,1% planu po zmianach, przy czym 1 530 283 tys. zł stanowiły wydatki na wypłatę świadczeń (98,1% planu), 40 399 tys. zł wynagrodzenie Zakładu z tytułu kosztów ustalenia uprawnień, wypłaty i dochodzenia nienależnie pobranych rent socjalnych (98,1% planu), a 14 tys. zł odsetki (61,5% planu). W 2008 r. renty socjalne wypłacano przeciętnie miesięcznie dla 240,5 tys. osób w wysokości 529,13 zł. W ramach środków otrzymanych z budżetu państwa Zakład sfinansował wypłacone renty socjalne przez inne organy rentowe (KRUS, MSWiA, MON, Służba Więzienna) w kwocie 59 723 tys. zł.

7. Zapomogi pieniężne

W 2008 r. ze środków budżetu państwa Zakład wypłacił przyznane wyrokami sądowymi zapomogi pieniężne przyznane na podstawie ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy o dodatku pieniężnym dla niektórych emerytów, rencistów i osób pobierających świadczenie przedemerytalne albo zasiłek przedemerytalny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 35, poz. 219) wraz z odsetkami za opóźnienie w wypłacie zapomóg w łącznej kwocie 871 tys. zł.

8. Wydatki na świadczenia finansowane z budżetu państwa zlecone do wypłaty ZUS

Wydatki na świadczenia zlecone do wypłaty ZUS na mocy odrębnych przepisów w 2008 r. wyniosły 3 325 646 tys. zł, tj. 99,9 % planu po zmianach i były o 0,3 % wyższe w stosunku do 2007 r. Z tego świadczenia pieniężne wyniosły 3 299 846 tys. zł, wynagrodzenie Zakładu z tytułu kosztów ustalania uprawnień, wypłaty oraz dochodzenia nienależnych wypłat wyniosło 25 739 tys. zł, a 61 tys. zł stanowiły odsetki za opóźnienia w wypłacie świadczeń. W 2008 r. Zakład wypłacał m.in.:

- 95,3 tys. (przec. m-cznie) rent inwalidom wojennym i wojskowym wraz z rentami rodzinnymi oraz świadczeń emerytalno-rentowych kombatantom na kwotę
1 797 854 tys. zł,
- 378,1 tys. (przec. m-cznie) ryczałtów energetycznych na kwotę 520 948 tys. zł,
- 158,5 tys. (przec. m-cznie) dodatków kombatanczkich na kwotę 307 074 tys. zł,
- ekwiwalent pieniężny za deputat węglowy dla emerytów i rencistów kolejowych w kwocie 266 382 tys. zł,

- 124,1 tys. (przeciętnie miesięcznie) świadczeń pieniężnych dla osób deportowanych i osadzonych w obozach pracy przymusowej na kwotę 217 200 tys. zł.

9. Podatek dochodowy od osób fizycznych

W 2008 roku Zakład potrącił świadczeniobiorcom zaliczki na podatek od osób fizycznych w kwocie 9 435 087 tys. zł i przekazał do urzędów skarbowych podatek za okres grudzień 2007 r. – listopad 2008 r. w kwocie 9 313 968 tys. zł (w tym 701 659 tys. zł za grudzień 2007 r.). Zobowiązanie wobec urzędów skarbowych z tytułu zaliczek na podatek pobrany w grudniu 2008 r. wyniosło 834 659 tys. zł i zostało uregulowane w styczniu 2009 r., tj. zgodnie z obowiązującymi regulacjami.

V. FUNKCJONOWANIE ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH JAKO INSTYTUCJI

1. Organizacja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

Zmiany organizacyjne, jakie miały miejsce w 2008 roku w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych, wynikały z wprowadzenia z dniem 6 marca 2008 r. - nowego statutu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, nadanego rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 lutego 2008 r. w sprawie nadania statutu Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2008 r. Nr 28, poz. 164).

Nowy statut wprowadził zmiany zarówno w strukturze organizacyjnej Centrali Zakładu, jak i terenowych jednostek organizacyjnych. W skład Centrali Zakładu weszło 28 komórek organizacyjnych (w tym Gabinet Prezesa, Biuro Rady Nadzorczej oraz 26 departamentów). Wyodrębnione zostały następujące komórki organizacyjne: Departament Audytu (połączony wcześniej z Departamentem Rewizji Wewnętrznej), Departament Zasiłków i Departament Świadczeń Emerytalno-Rentowych (stanowiące wcześniej Departament Świadczeń Pieniężnych); utworzony został Departament Kontrolingu (w celu wzmocnienia systemu kontroli wewnętrznej w aspekcie efektywnościowym) oraz Departament Współpracy Międzynarodowej (w miejsce Departamentu Integracji Europejskiej), ponadto Centralny Ośrodek Szkoleniowy w Osuchowie został włączony do jednej z komórek organizacyjnych Centrali.

Natomiast w przypadku terenowych jednostek organizacyjnych Zakładu Statut ZUS ustanowił dwuszczeblową strukturę organizacyjną tych jednostek, tj. oddziały oraz podlegające im inspektoraty i biura terenowe kierowane odpowiednio przez dyrektora oddziału oraz kierownika inspektoratu i biura terenowego.

Szczegółową organizację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych określił Regulamin Organizacyjny Zakładu Ubezpieczeń Społecznych nadany zarządzeniem Nr 11 Prezesa ZUS z dnia 6 marca 2008 r.

W 2008 roku uległa zmianie sieć inspektoratów Zakładu. Zniesiony został Inspektorat w Częstochowie, a Inspektorat w Gostyniu został przekształcony w biuro terenowe.

Sieć terenowych jednostek organizacyjnych Zakładu na dzień 31 grudnia 2008 r. stanowiły 42 oddziały, 219 inspektoratów oraz 64 biura terenowe. Obsługę klientów prowadziły ponadto 22 punkty informacyjne zorganizowane na terenie działania 14 oddziałów ZUS.

2. Sytuacja finansowa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

Zakład Ubezpieczeń Społecznych uzyskał przychody w 2008 roku z następujących tytułów:

(kwoty w tys. zł.)

	Wyszczególnienie	2008 r.		2007 r.
		Wykonanie	Struktura	Wykonanie
A	PRZYCHODY	4351668	100,00%	4 212 837
I	Przychód z tytułu obsługi Funduszy Ubezpieczeń Społecznych (Odpis z FUS)	3349523	76,97%	3 138 000
II	Przychody z tytułu zadań zleconych Zakładowi do realizacji	429735	9,88%	420 947
III	Przychody ze sprzedaży produktów materiałów i towarów oraz zwrotu kosztów egzekucyjnych	50955	1,17%	53 603
IV	Przychody finansowe	485195	11,15%	547 329
V	Pozostałe przychody operacyjne	35636	0,82%	52 889
VI	Zyski nadzwyczajne	624	0,01%	69

Tabela 11 Przychody Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w 2008 roku

W strukturze przychodów Zakładu za 2008 rok, prezentowanej zgodnie z rachunkiem zysków i strat, największy udział miał przychód z tytułu obsługi FUS i stanowił 76,97%.

Poza tym Zakład uzyskał przychody z tytułu wykonywanych zadań zleconych. Są to, między innymi: prowizje od OFE, Narodowego Funduszu Zdrowia, Funduszu Pracy, Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za pobór i dochodzenie składek. Udział tych przychodów stanowił 9,88%. W 2008 roku ZUS odnotował także znaczne przychody finansowe w wyniku rozwiązania rezerwy na odsetki dla OFE, które zostały pokryte obligacjami Skarbu Państwa na kwotę 444 612 tys. zł. (zgodnie z ustawą o przejęciu przez Skarb Państwa zobowiązań Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu nieprzekazanych składek do otwartych funduszy emerytalnych). W strukturze przychodów, przychody finansowe stanowią 11,15%.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych, realizując zadania, poniósł w 2008 roku następujące koszty działalności:

(kwoty w tys. zł.)

	Wyszczególnienie	2008 r.		2007 r.
		Wykonanie	Struktura	Wykonanie
B	KOSZTY OGÓŁEM	4.494.572	100,00%	4 202 465
I	Koszty zasadniczej działalności operacyjnej	3.804.769	84,65%	3 511 313
II	Koszty finansowe	548.164	12,20%	650 742
III	Pozostałe koszty operacyjne	141.463	3,15%	40 391
IV	Straty nadzwyczajne	176	0,00%	19

Tabela 12 Koszty Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w 2008 roku

W strukturze kosztów poniesionych przez ZUS, prezentowanej zgodnie z rachunkiem zysków i strat za 2008 rok, 84,65% (3 804 769 tys. zł.) stanowiły koszty zasadniczej działalności operacyjnej, z tego koszty:

– amortyzacji	6,20%	(278 851 tys. zł.),
– zużycia materiałów i energii	2,37%	(106 733 tys. zł.),
– usług obcych	24,33%	(1 093 317 tys. zł.),
– podatków i opłat	1,40%	(63 136 tys. zł.),
– wynagrodzeń	41,63%	(1 871 171 tys. zł.),
– ubezpieczeń społecznych i innych świadczeń na rzecz pracowników	8,12%	(365 119 tys. zł.),
– pozostałe koszty rodzajowe	0,60%	(26 442 tys. zł.).

W ramach kosztów finansowych w 2008 roku ZUS utworzył rezerwę w kwocie 545 131 tys. zł. na odsetki dla OFE z tytułu nieprzekazanych w terminie składek. W strukturze kosztów, koszty finansowe stanowią 12,20%

Na dzień 31 grudnia 2008 roku sprawozdanie „Rachunek Zysków i Strat” sporządzone przez ZUS wykazuje nadwyżkę kosztów nad przychodami w wysokości 142 904 tys. zł.

Działania prowadzące do uzyskania oszczędności środków finansowych Zakładu.

Rok 2008 był kolejnym rokiem, w którym realizowano rekomendacje zapisane w Raporcie końcowym z Audytu kosztów działalności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z punktu widzenia efektywności działalności oraz realizacji zadań ustawowych, opracowanym przez firmę Deloitte Business Consulting S.A. We wskazanych przez audytora komórkach organizacyjnych Centrali ZUS podjęto szereg działań związanych z wdrażaniem inicjatyw zapoczątkowanych raportem. Część podjętych prac pozwoliła już na wypracowanie oszczędności, część będzie oddziaływała pozytywnie na koszty ponoszone również w roku 2009 jak i w latach kolejnych. Dla przykładu: dokonano redukcji kosztów telefonii stacjonarnej, obniżono koszty usługi telefonii komórkowej, uzyskano upust na usługi pocztowe, obniżono koszty ubezpieczeń komunikacyjnych.

Ponadto, od 25 stycznia 2008 roku funkcjonuje w Zakładzie Zespół ds. przeanalizowania „Planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na rok 2008” pod kątem wygospodarowania oszczędności w planie finansowym Zakładu. Zespół opracował i przedstawił propozycje działań mogących wpłynąć na racjonalizację kosztów funkcjonowania ZUS. Prace w w/w zakresie są kontynuowane w celu wygospodarowywania

dalszych oszczędności, w tym poprzez optymalizację funkcjonowania Instytucji przy realizacji zadań nałożonych przepisami prawa.

Prezes ZUS powołał również Zespół ds. analizy sieci terenowych jednostek organizacyjnych ZUS, który analizuje obecną sieć terenowych jednostek organizacyjnych ZUS pod względem obsługi klientów, organizacyjnym oraz wykorzystania zasobów – kadrowych, informatycznych, lokalowych. Prowadzona jest także ocena skutków i zagrożeń związanych z reorganizacją terenowych jednostek organizacyjnych ZUS. Obecnie w oparciu o zalecenia audytora utworzona została pilotażowa terenowa jednostka organizacyjna, gdzie zostanie przetestowany nowy model organizacji pracy TJO (*front i back office*).

Oprócz działalności nakierowanej na bieżące pozyskiwanie oszczędności, leżące w kompetencji departamentów merytorycznych, w Zakładzie zostały podjęte działania systemowe, w tym powołanie Departamentu Kontrolingu. Departament ten w ramach realizacji zadań określonych w Regulaminie Organizacyjnym ZUS zdefiniowanych jako zarządzanie kosztami w perspektywie strategicznej, w celu ich optymalizacji i w konsekwencji uzyskiwania oszczędności środków finansowych, rozpoczął w 2008 roku pracę nad wdrażaniem w Zakładzie systemu kontrolingowego opartego o Zrównoważoną Kartę Wyników (ZKW)¹.

- Proces dochodzenia do zarządzania poprzez ZKW został podzielony na cztery etapy
- Opis działalności narzędziami analitycznymi,
- Mapowanie strategii,
- Opracowanie Zrównoważonej Karty Wyników na bazie wybranych wskaźników,
- Monitoring realizacji strategii.

W 2008 roku Departament Kontrolingu w ramach pierwszego etapu prac przeprowadził analizę porównawczą (benchmarking) kosztów realizacji wybranych zadań przez poszczególne oddziały ZUS w oparciu o dane z 2007 roku. Analiza ta miała na celu wypracowanie metodologii oceny systemu zarządzania kosztami w oddziałach i przetestowanie jej na danych rzeczywistych oraz integrację zasobu informacyjnego.

---

¹ Autorami koncepcji ZKW są Robert Kaplan i David Norton. Tradycyjne systemy wskaźników finansowych uzupełnili oni o wskaźniki odnoszące się do perspektywy klienta, perspektywy procesów wewnętrznych oraz perspektywy rozwoju i uczenia się. Dzięki powiązaniom przyczynowo-skutkowym pomiędzy miernikami każdej z perspektyw oraz odniesieniu mierników do celów strategicznych, koncepcja Kaplana i Nortona jest nie tylko kolejnym układem mierzenia i raportowania wyników, ale jest to także skuteczna metoda realizacji obranej strategii i stymulowania poprawy efektywności.

Pozyskiwanie środków na dofinansowanie projektów Zakładu ze środków europejskich

Zakład podjął starania w celu pozyskania środków na dofinansowanie projektów Zakładu ze środków europejskich. W 2008 r. działalność ZUS koncentrowała się w tym zakresie na trzech aspektach:

- realizacja projektów które mają zapewnione wspólnotowe źródło finansowania,
- pozyskiwanie środków z UE na realizację nowych projektów²,
- budowanie wewnętrznej sieci organizacyjnej dla pozyskania i realizacji projektów.

W czerwcu 2008 r., jak już wcześniej wspomniano, rozpoczęto realizację projektu „Platforma Usług Elektronicznych dla klientów ZUS” finansowanego w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (PO IG) 2007–2013 (oś priorytetowa 7. Społeczeństwo informacyjne – budowa elektronicznej administracji). Głównym celem projektu jest usprawnienie obsługi klientów ZUS przez wdrożenie i rozwój internetowego i telefonicznego zintegrowanego systemu, dzięki któremu dostępne będą eUsługi dla obywateli oraz przedsiębiorców. Budowa portalu informacyjnego umożliwi m.in. składanie wniosków, dokumentów, zadawanie pytań. Docelowo portal umożliwi klientom dostęp do danych zapisanych na ich indywidualnych kontach ubezpieczonego lub płatnika. Według podpisanej tzw. pre-umowy wartość projektu wynosi ponad 100 mln zł.

Działalność związana z pozyskiwaniem środków na finansowanie nowych projektów realizowana była zarówno w odniesieniu do środków dostępnych w skali ogólnokrajowej, jak i na poziomie regionalnym. Na poziomie krajowym zostały przygotowane trzy propozycje projektów informatycznych. W ramach PO IG: „Rozwój systemu informatycznego ZUS wspomagającego udostępnianie eUsług” (40 mln EUR) oraz „Platforma Wymiany Informacji z krajami Unii Europejskiej w zakresie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego” (8 mln EUR). Projekt pn. „Rozwój systemu informatycznego ZUS wspomagającego udostępnianie eUsług” znalazł się na liście rezerwowej projektów indywidualnych, które realizowane będą w miarę dostępności środków finansowych. W ramach finansowania ze środków Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw (SPO WKP) 2004-2006, opracowano projekt pn. „Podniesienie jakości usług świadczonych przez ZUS na rzecz klientów zewnętrznych / płatników składek przez budowę interaktywnej i modernizację istniejącej infrastruktury informatycznej” (170 mln zł).

---

² Konieczność pozyskiwania środków finansowych przez ZUS na nowe projekty wynika z faktu, iż Zakład nie został wpisany / przewidziany w dokumentach programowych jako instytucja publiczna uprawniona do ubiegania się o środki pochodzące z funduszy UE.

W trakcie działań w celu pozyskania dofinansowania dla nowych projektów Zakładu ze środków Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL) na poziomie krajowym, w ramach Priorytetu V. Dobre rządzenie, wdrażanego przez KPRM oraz MSWiA, ZUS zetknął się z problemem braku możliwości uzyskania dofinansowania z powodów formalnych – działania przewidziane w programie przeznaczone są dla administracji rządowej i samorządowej, w związku z czym w opinii ww. instytucji, brak było podstaw, aby Zakład jako jednostka administracji publicznej nie będącej częścią administracji rządowej, otrzymał wsparcie. W związku z powyższym Zakład wystąpił z propozycją realizacji projektu jako beneficjent systemowy w ramach nowego typu projektu pn. „Wsparcie dla państwowych jednostek organizacyjnych działających w sektorze ubezpieczeń społecznych w zakresie poprawy jakości oraz dostępności świadczonych przez nie usług na rzecz przedsiębiorstw”. Projekt nakierowany na proces obsługi przedsiębiorców, został zaakceptowany przez KPRM, MRR i przesłany do Komisji Europejskiej, gdzie został wstępnie zaakceptowany. Szacunkowa wartość projektu wynosi 22,5 mln zł.

Ponadto w Centrali ZUS prowadzone są prace monitorujące dostępność środków UE, ze szczególnym uwzględnieniem PO IG, PO KL oraz 16 RPO. Efektem tych działań było przygotowanie 16 kompendiów pn. „Możliwości pozyskiwania środków na współfinansowanie projektów ZUS w oparciu o Regionalne Programy Operacyjne oraz Regionalne Komponenty PO KL”, w których zgromadzono podstawowe dane nt. obszarów potencjalnego dofinansowania oraz wykaz dokumentów programowych i instytucji w poszczególnych województwach. Kompendia przekazano do 42 Oddziałów Zakładu.

3. Zarządzanie zasobami ludzkimi

Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 roku łączne zatrudnienie w 42 Oddziałach i Centrali Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wynosiło 47 404,465 etatów i 47 716 osób, w tym: 46 376 osób w oddziałach i 1.340 osób w Centrali Zakładu.

Wśród 47 716 pracowników zatrudnionych w Zakładzie wg stanu na dzień 31 grudnia 2008 roku - 47,9% posiadało wyższe wykształcenie. Wskaźnik ten był o 2,03% wyższy od analogicznego wskaźnika z 2007 roku. Wykształcenie średnie posiadało 50,2% ogółu zatrudnionych. W porównaniu do roku 2007 udział pracowników z wykształceniem średnim zmniejszył się o 1,83%.

Wykształcenie poniżej średniego posiadało 1,9% ogółu zatrudnionych. Wskaźnik ten był o 0,2% niższy niż w roku 2007.

Wzrost wskaźnika zatrudnionych osób z wyższym wykształceniem oraz spadek wskaźnika osób z wykształceniem poniżej średniego był wynikiem prowadzonej przez Zakład polityki kadrowej mającej na celu rozwój pracowników, a także ogólnej sytuacji na rynku pracy.

Według stanu zatrudnienia na dzień 31 grudnia 2008 roku w jednostkach terenowych Zakładu w komórkach merytorycznych obejmujących pion emerytalno-rentowy, pion dochodów i pion świadczeń krótkoterminowych zatrudnionych było 30 248 pracowników (tj. 65,2% ogółu zatrudnionych pracowników).

W Zakładzie w okresie od dnia 1 stycznia 2008 roku do dnia 31 grudnia 2008 roku zatrudniono 3 705 pracowników (w liczbie przyjętych nie są uwzględnieni pracownicy powracający z urlopów wychowawczych, bezpłatnych i służby wojskowej). Wśród przyjętych, osoby z wyższym wykształceniem stanowiły 61,3% (dla porównania w 2007 roku osoby te stanowiły 62,2% ogółu przyjętych). Wskaźnik przyjęć (liczba przyjętych do stanu zatrudnienia na początek roku) w 2008 roku w Zakładzie wyniósł 7,8%, gdy w 2007 roku był niższy i wynosił odpowiednio 6,9%

Z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w 2008 roku odeszło 3 405 pracowników tj. o 579 pracowników mniej niż w ciągu 2007 roku.

Jednym z mierników określających natężenie ruchu kadrowego w Zakładzie jest wskaźnik fluktuacji, który określa stosunek liczby pracowników odchodzących w ciągu roku do stanu zatrudnienia na początek roku. Wskaźnik ten w ostatnich latach wynosił:

<i>Lata</i>	<i>Wskaźnik fluktuacji</i>
2008	7,17
2007	8,23
2006	6,58
2005	6,31

Tabela 13 Wskaźnik fluktuacji w latach 2005-2008

Jak wynika z powyższych danych wskaźnik fluktuacji w Zakładzie do 2007 roku miał tendencję wzrostową, zaś w 2008 roku odnotowano jego spadek.

W 2008 r. podnoszenie kwalifikacji pracowników Zakładu odbywało się zarówno w formach szkolnych, jak i pozaszkolnych. W formach szkolnych, tj. na studiach wyższych kształciło się 536 pracowników, spośród nich 169 osobom Zakład refundował część kosztów opłaty czesnego.

W formach kształcenia pozaszkolnego pracownicy Zakładu podnosili kwalifikacje na studiach podyplomowych i aplikacjach prawniczych, szkoleniach realizowanych przez Zakład:

centralnych, regionalnych i wewnątrzoddziałowych, a także na szkoleniach zlecanych realizowanych przez inne instytucje oraz szkoleniach elektronicznych.

Najwięcej szkoleń centralnych i regionalnych odbyło się z zakresu realizacji dochodów, świadczeń emerytalno-rentowych oraz zasad podlegania ubezpieczeniom. W formie elektronicznej przeprowadzono szkolenia z zakresu bhp, obsługi aplikacji biurowych MS Office i niektórych aplikacji KSI.

W roku 2008 została opracowana „Strategia Zarządzania Zasobami Ludzkimi w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych ze szczególnym uwzględnieniem lat 2009 – 2012”. Zgodnie z nią działania w zakresie polityki personalnej będą koncentrowały się wokół osiągnięcia i utrzymania optymalnej struktury zatrudnienia wspierającej organizację pracy oraz będą dążyły do uzyskania wysokiego poziomu kompetencji i zaangażowania pracowników, prowadzącego do takiego wzrostu wydajności pracy, który umożliwi Zakładowi funkcjonowanie w ramach wzorowej instytucji publicznej.

Ponadto rozpoczęto prace nad modyfikacją Systemu Okresowych Ocen Pracowników „MENTOR”. W wyniku tych działań zostały przygotowane zmiany, które będą wdrażane w 2009 r.

Zgodnie z przyjętym harmonogramem rozpoczęły się prace nad wartościowaniem stanowisk pracy w ZUS w oparciu o metodę analityczno-punktową obowiązującą w korpusie służby cywilnej. Został przeprowadzony pilotaż w Centrali ZUS, a dalsze prace kontynuowane są w 2009 roku.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych prowadzi działalność socjalną na rzecz pracowników, byłych pracowników (emerytów i rencistów) oraz ich rodzin, w oparciu o ustawę o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz. U. Nr 70 z 1996 r. ze zmianami). Liczba pracowników uprawnionych do korzystania z Funduszu w roku 2008 wynosiła 48 047 i była nieco niższa w porównaniu do roku 2007 (o 39 osób). Natomiast liczba byłych pracowników (emerytów i rencistów) wynosiła 9 440 i w porównaniu do roku 2007 wzrosła o 743. Rok 2008 był zatem kolejnym rokiem znacznego wzrostu liczby emerytów i rencistów - byłych pracowników objętych opieką socjalną Zakładu, a liczba dzieci pracowników objętych opieką socjalną wynosiła 37 206 i w porównaniu do roku 2007 zmniejszyła się o 1 801.

Podstawowymi formami działalności socjalnej realizowanej w jednostkach organizacyjnych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych były: dopłaty do wypoczynku urlopowego i wypoczynku

kolonijno-obozowego, działalność turystyczno-rekreacyjna oraz tzw. działalność kulturalna polegająca m.in. dopłatach do biletów do teatrów i kin.

W Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych realizowany jest program na rzecz zwiększenia zatrudnienia osób niepełnosprawnych „Niepełnosprawny – Pełnosprawny Pracownik”. Zakłada on kompleksowe podejście do problemu aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnością i aktywne współdziałanie z partnerami działającymi na rzecz tego środowiska.

Dnia 14 lipca 2008 roku Zarząd Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przyjął kierunki działań na rzecz realizacji programu. Założeniem strategicznym programu jest m. in. docelowe osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych określonym ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, zmniejszenie wysokości należności wypłacanych na PFRON z tytułu zatrudniania mniej niż 6% niepełnosprawnych pracowników z stosunku do ogólnej liczby zatrudnionych. Program jest traktowany jako zadanie priorytetowe będące integralną częścią strategii rozwoju zasobów ludzkich w ZUS.

Istotne znaczenie miało podpisanie 4 września 2008 roku porozumienia ze Stowarzyszeniem Przyjaciół Integracji w zakresie prowadzenia wspólnych działań w ramach programu na rzecz zwiększenia zatrudnienia osób niepełnosprawnych w ZUS. Intencją porozumienia jest nawiązanie współpracy dotyczącej poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych, kształtowania świadomości społecznej w tym zakresie oraz współdziałanie w realizacji programu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych pn. „Niepełnosprawny - Pełnosprawny Pracownik ZUS”. Strony porozumienia postanowiły prowadzić działania zmierzające do aktywizacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy prowadząc szkolenia w zakresie: tworzenia i zarządzania zespołem, w którym członkami są osoby z niepełnosprawnością, szkolenia dla pracowników ZUS o tematyce „wrażliwość na niepełnosprawność”, szkolenia i pomoc w dostosowaniu obiektów ZUS dla potrzeb klientów i pracowników o różnych stopniach niepełnosprawności. Zobowiązano się również pomagać w organizacji miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnością w centrali oraz w oddziałach ZUS. Porozumienie przewiduje też wspólne działania promocyjne oraz upowszechniające doświadczenia Programu, wydawanie wspólnych publikacji promujących założenia Programu, podejmowanie inicjatyw, akcji i przedsięwzięć na rzecz osób z niepełnosprawnością.

Ponadto Zakład uczestniczył w Giełdzie Pracy dla Osób Niepełnosprawnych, która zorganizowana była przez Polską Organizację Pracodawców Osób Niepełnosprawnych.

Od listopada 2008 roku w oddziałach Zakładu Ubezpieczeń Społecznych są dostępne wydawnictwa informacyjne Stowarzyszenia Przyjaciół Integracja.

4. Zasoby materialne i działalność inwestycyjna

Projekt planu rzeczowo - finansowego działalności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie budowy i zakupów środków trwałych na rok 2008 został przyjęty uchwałą nr 102/2007 Zarządu ZUS z dnia 11 grudnia 2007 r. na łączną kwotę 511 117,0 tys. zł.

W związku ze zmniejszeniem wysokości odpisu z FUS na działalność Zakładu oraz potrzebą wygospodarowania oszczędności, dokonano zmiany planu finansowego ZUS na 2008 rok, w którym wysokość wydatków na działalność w zakresie budowy i zakupów środków trwałych zmniejszono o 76 830,0 tys. zł.

W związku z powyższym sporządzono skorygowany plan rzeczowo – finansowy działalności Zakładu w zakresie budowy i zakupów środków trwałych na 2008 r. na łączną kwotę 434 287,0 tys. zł, który Zarząd Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przyjął uchwałą nr 11/2008 z 26 lutego 2008 r.

Potrzeba wygospodarowania kolejnych środków finansowych m.in. na zabezpieczenie ewentualnych roszczeń, wynikających z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 czerwca 2008 r. /Sygn. akt SK 16/06/, spowodowała konieczność dokonania kolejnej korekty dotychczasowego planu poprzez zmniejszenie jego ogólnej kwoty o 11 813,6 tys. zł. Sporządzono wówczas plan rzeczowo – finansowy działalności Zakładu w zakresie budowy i zakupów środków trwałych na 2008 r. na łączną kwotę 422 473,4 tys. zł, który został przyjęty uchwałą nr 56/2008 Zarządu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 3 września 2008 r. i zatwierdzony przez Radę Nadzorczą Uchwałą nr 64/VII/III/2008 z dnia 29 września 2008 r.

Realizacja planu za 2008 r. w poszczególnych w grupach zadań przedstawia się następująco:

GRUPA ZADAŃ	Plan na 2008 r. w tys. zł	Realizacja za 2008 r. w tys. zł	% wykonania planu
I. Zadania budowlane zmierzające do zwiększenia powierzchni netto	84 740,8	64 986,6	76,7
II. Zadania budowlane nie zmierzające do zwiększenia powierzchni netto	16 113,8	12 222,7	75,9
III. Zakupy niescentralizowane maszyn, urządzeń, środków transportowych i innych rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych	8 888,4	7 813,0	87,9
IV. Zakupy scentralizowane maszyn, urządzeń, środków transportowych i innych rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych / bez KSI/	12 138,0	7 370,3	60,7
V. Zakupy scentralizowane maszyn, urządzeń i innych rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych dla	300 592,4	237 650,8	79,1

KSI			
w tym : - umowa z GRI	85 778,1	79 707,3	92,9
- sprzęt	212 967,1	157 865,6	74,1
- sprzęt i oprogramowanie związane z ochroną informacji	1 847,2	77,9	4,2
RAZEM	422 473,4	330 043,4	78,1

Tabela 14 Realizacja planu rzeczowo-finansowego działalności ZUS w zakresie budowy i zakupów środków trwałych na 2008 rok

Realizacja planu rzeczowo – finansowego działalności ZUS w zakresie budowy i zakupów środków trwałych za 2008 r. według sprawozdań finansowych jednostek organizacyjnych ZUS wyniosła ogółem 330 043,4 tys. zł, (78,1 % planowanych środków).

I. Zadania budowlane zmierzające do zwiększenia powierzchni netto.

W tej grupie planowano do realizacji 21 zadań (13 kontynuowanych i 8 nowych) na kwotę 84 740,8 tys. zł. Wydatki w 2008 roku wyniosły 64 986,6 tys. zł, co stanowi 76,7 % planowanych środków i dotyczyły:

- robót budowlano – montażowych - 61 516,3 tys. zł (95 % wydatków w tej grupie),
- zakupów pierwszego wyposażenia - 598,5 tys. zł,
- opłat za nadzory inwestorskie, prace projektowe i inne - 2 871,8 tys. zł.

W 2008 roku zakończono realizację 2 zadań:

- „Zakup i modernizacja budynku na potrzeby I/ZUS w Myśliborzu” – Oddział w Szczecinie”
- „Przebudowa dachu wraz z modernizacją budynku I/ZUS w Pucku”- Oddział w Gdańsku”,

co dało efekt rzeczowy w postaci przyrostu powierzchni netto 1 000,4 m².

Nie rozpoczęto realizacji 2 zadań:

- „Budowa I/ZUS w Katowicach”- Oddział w Chorzowie”, z uwagi na przedłużający się termin wydania decyzji o warunkach zabudowy;
- „Budowa obiektu dla potrzeb O/ZUS w Wałbrzychu”, z uwagi na przedłużający się termin wydania decyzji o pozwoleniu na budowę oraz z uwagi na przedłużający się termin podpisania umowy z wykonawcą robót z powodu procedur odwoławczych.

Jednym z zadań grupy I była Budowa obiektu Centralnego Ośrodka Obliczeniowego i Centrali ZUS, przy ul. Szamockiej.

Zaawansowanie robót przewidzianych umową podstawową nr TZ/390/7/04 z dnia 19.06.2006

roku na dzień 31 grudnia 2008 roku wyniosło 99,74%.

W poszczególnych branżach, zaawansowanie procesu inwestycyjnego przedstawiało się następująco :

- branża budowlana - 100%,
- branża sanitarna - 99,71%,
- branża elektryczna - 92,08%.

Na budowę obiektu COO i C/ZUS na rok 2008 zaplanowano 45 708,9 tys. zł. Poniesione koszty na realizację zadania inwestycyjnego w 2008 roku wyniosły 42 293,8 tys. zł, z czego:

- koszty poniesione na rzecz firmy WARBUD S.A. – Główny Wykonawca w wysokości 41 124,1 tys. zł,
- koszty poniesione na rzecz firmy BUD INVENT – Inwestor Zastępczy w wysokości 161,9 tys. zł,
- koszty poniesione bezpośrednio przez ZUS – w wysokości 1 007,8 tys. zł.

Całkowity koszt budowy począwszy od 2002 roku do 31 grudnia 2008 roku wyniósł 183 823 tys. zł.

II. Zadania budowlane nie zmierzające do zwiększenia powierzchni netto.

W tej grupie ujęto 60 zadań (25 kontynuowanych i 35 nowych) na kwotę 16 113,8 tys. zł. Realizacja planu w 2008 roku wyniosła w ujęciu finansowym 12 222,7 tys. zł, co stanowi 75,9 % zaplanowanych środków.

Zadania grupy II mają na celu:

- poprawę warunków pracy i obsługi klienta,
- likwidację barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych,
- obniżenie kosztów eksploatacji budynków,
- dostosowanie obiektów do wymogów przepisów techniczno – sanitarnych,
- uregulowanie stanu prawnego nieruchomości ZUS.

Do końca 2008 roku zakończono realizację 23 zadań.

III. Zakupy niescentralizowane maszyn, urządzeń, środków transportowych i innych rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych.

W grupie zakupów niescentralizowanych z planowanej kwoty 8 888,4 tys. zł wydatkowano 7 813,0 tys. zł, co stanowi 87,9% planowanych środków.

Zadania w tej grupie obejmują zakupy mające na celu doposażenie jednostek organizacyjnych ZUS w sprzęt techniczny, zapewnienie bezpieczeństwa majątku i dokumentacji Zakładu oraz zwiększenie powierzchni archiwów i składnic dokumentów (oprogramowanie narzędziowe,

urządzenia klimatyzacyjne, system telewizji przemysłowej, sprzęt komputerowy, regały przesuwne do archiwów itp.).

Do końca grudnia 2008 r. z planowanych 286 zadań zrealizowano i rozliczono 277 zadań, co stanowi 96,9 % liczby wszystkich planowanych zadań. Zawarte umowy na kwotę 7 848,2 tys. zł stanowią 88,3% zaplanowanych środków.

IV. Zakupy scentralizowane maszyn, urządzeń, środków transportowych i innych rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych (bez KSI).

W grupie zakupów scentralizowanych (bez KSI) realizowano 12 zadań o ogólnej wartości 12 138,0 tys. zł. Nakłady na realizację tych zakupów do końca grudnia 2008 r. wyniosły 7 370,3 tys. zł, co stanowi 60,7 % planowanych środków.

Do końca grudnia 2008 r. zakończono realizację 10 zadań o łącznej wartości 7 370,5 tys. zł oraz rozpoczęto postępowania dla 2 zadań.

W tej grupie zadań w zakresie finansowym realizacja planu wynosi 60,7 %, natomiast w zakresie rzeczowym 83,3 % planu.

V. Zakupy scentralizowane maszyn, urządzeń i innych rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych dla KSI.

Grupa dotycząca zakupów dla KSI obejmuje 38 zadań o ogólnej wartości 300 592,4 tys. zł. Nakłady na realizację zadań za 12 miesięcy 2008 r. wyniosły 237 650,8 tys. zł, co stanowi 79,1 % planowanych środków.

Do końca grudnia 2008 r.:

zakończono realizację 16 zadań na łączną kwotę 107 604,2 tys. zł :

- częściowo zrealizowano 10 zadań na kwotę 130 046,6 tys. zł,
- podpisano umowy dla 2 zadań,
- rozpoczęto postępowania przetargowe w stosunku do 4 zadań,
- nie złożono wniosków o wszczęcie postępowania dla 5 zadań.

Na działalność remontową Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w 2008 roku przeznaczono 25 000 tys. zł. Realizacja w 2008 roku planu remontów obiektów użytkowanych przez ZUS wyniosła 22 846,5 tys. zł, tj. 91,4%.

Obszar ubezpieczeń majątku Zakładu i środków transportu.

W 2008 roku kontynuowano globalne ubezpieczenie majątku Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w ramach umów ubezpieczeniowych zawartych na okres jednego roku - zgodnie

z dyspozycjami kierownictwa Zakładu.

W wyniku tego przedsięwzięcia realizowane były cele, które zalecił Zarząd ZUS w zakresie ubezpieczenia majątku:

- objęcie jak najszerszym zakresem ubezpieczenia całego majątku we wszystkich terenowych jednostkach organizacyjnych oraz Centrali ZUS,
- wyrównanie okresów ubezpieczenia,
- obniżenie kosztów związanych z ubezpieczeniem.

Wydatki na globalne ubezpieczenie majątku ZUS wynosiły:

- w roku 2005 – 1 948 171 zł,
- w roku 2006 – 1 452 429 zł,
- w roku 2007 – 1 366 466 zł,
- w roku 2008 – 956 619,36 zł, z czego na składki ubezpieczeniowe wydatkowano następujące kwoty: 476 381,77 zł za ubezpieczenie majątkowe, 40 000 zł za ubezpieczenie OC działalności i 440 237,59 zł za ubezpieczenia komunikacyjne.

Obszar usług pocztowych.

W 2008 roku, w ramach podpisanej umowy Zakład wynegocjował opust w wysokości 15%.

Nadania 2008 roku wyniosły ogółem 52,8 mln szt. przesyłek na łączną kwotę 103 492 489 zł.

Wartość uzyskanego opustu wyniosła 8 927 145 zł.

Łącznie w obszarze usług pocztowych w roku 2008, w stosunku do roku 2007, oszczędności wyniosły 3,8 mln zł, na które składa się m.in. obniżenie wielkości nadania.

Obszar usług telekomunikacyjnych.

W dniu 19 września 2008 r. została podpisana Umowa Globalna oraz Umowa o Współpracy pomiędzy Zakładem Ubezpieczeń Społecznych a Telekomunikacją Polską S.A. Podstawę zawartego porozumienia stanowią te umowy, które były zawarte między ZUS i TP S.A. na czas nieokreślony oraz podpisane przed dniem 25 maja 2006 r., na czas określony, z klauzulą dopuszczającą ich przedłużenie na czas nieokreślony.

Na mocy Umowy Globalnej uzgodniono następujące jednolite zasady świadczenia usług przez TP we wszystkich jednostkach organizacyjnych Zakładu:

- ujednoczenie planów taryfowych poprzez wdrożenie we wszystkich jednostkach objętych umową planu sekundowego uniwersalny TP biznes lub planu sekundowego uniwersalny TP biznes profit,
- zapewnienie możliwości wykonywania bezpłatnych połączeń pomiędzy numerami objętymi umową, poprzez wdrożenie biznes grupy TP konto bez ograniczeń,

- wdrożenie rabatu tp skonsolidowany ruch telefoniczny:
  - jednolity rabat we wszystkich jednostkach organizacyjnym ZUS,
  - wysokość rabatu w zależności od wygenerowanego ruchu (9 – 10,5 %).

Oszczędności z tego tytułu mogą wynieść do 1,6 mln. zł. brutto.

Zgodnie z postanowieniami Umowy Globalnej, obecnie trwa weryfikacja zestawienia numerów abonenckich wszystkich jednostek organizacyjnych ZUS, które zostaną włączone do Grupy Biznes TP. Termin wdrożenia nowych taryf oraz Grupy Biznes przez operatora, został ustalony na dzień 1 czerwca 2009 r.

Na mocy Umowy o Współpracy określono zasady współpracy pomiędzy TP a Zakładem Ubezpieczeń Społecznych w zakresie świadczenia usług telefonicznych objętych Umową Globalną w następującym zakresie:

- udostępnienie w ramach świadczonych usług dodatkowych funkcjonalności poprzez wdrożenie w 8 lokalizacjach ZUS dla 6000 użytkowników końcowych Usługi Telefonii IP bazującej na rozwiązaniu firmy Cisco Systems;
- sprzęt służący do zapewnienia funkcjonalności, o której mowa powyżej będzie stanowił własność TP. Jego łączna wartość nie przekroczy kwoty 3 850 000 USD GPL. Sprzęt TP zostanie udostępniony ZUS bez dodatkowego wynagrodzenia.

Zostało złożone zamówienie na realizację I etapu projektu. Trwają prace nad przygotowaniem infrastruktury (doprowadzenie przyłączy, przygotowanie pomieszczeń, uzgodnienia z DII) oraz planów projektowych.

W 2008 roku w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych prowadzono łącznie 142 postępowania o udzielenie zamówień publicznych, w tym:

- 54 postępowań dot. zadań finansowanych ze środków inwestycyjnych,
- 88 postępowań dot. innych zadań.

W poszczególnych trybach prowadzono następujące ilości postępowań:

- przetarg nieograniczony – 98,
- przetarg ograniczony – 10,
- zapytanie o cenę – 4,
- zamówienie z wolnej ręki – 30.

W okresie sprawozdawczym zakończono 120 postępowań, z czego 91 sfinalizowano podpisaniem umowy (bądź umów – w przypadku postępowań, w których dopuszczono składanie ofert częściowych) oraz unieważniono 29 postępowań. W 2008 roku podpisano łącznie 106 umów.

W dniu 24 października 2008r. weszła w życie nowelizacja ustawy Prawo zamówień publicznych, która w sposób znaczący zmieniła dotychczasowe regulacje. W związku z czym została przygotowana zmiana Regulaminu Udzielania Zamówień Publicznych w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych, wprowadzonego Zarządzeniem nr 36 Prezesa ZUS z dnia 10 lipca 2007r. (ze zmianami), w celu przystosowania jego uregulowań do przepisów znowelizowanej ustawy.

5. Systemy informatyczne ZUS

1) Realizacja umowy z Generalnym Realizatorem Inwestycji (GRI)

Umowę o zaprojektowanie i wykonanie Kompleksowego Systemu Informatycznego dla Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz przekazania do eksploatacji oprogramowania użytkowego w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych, zawartej 10 października 1997 roku w brzmieniu ustalonym Tekstem Jednolitym z dnia 18 stycznia 2007 roku, zmieniono następującymi aneksami :

- Aneks nr 1 z dnia 12 listopada 2007 r. - wprowadził zmiany dotyczące architektury KSI ze szczególnym uwzględnieniem Systemu Wspomagania Ekonomiki Zakładu,
- Aneks nr 2 z dnia 29 lutego 2008 r. - wprowadził zmiany do architektury KSI ZUS w zakresie Systemu wspomagania obiegu informacji,
- Aneks nr 3 z dnia 20 maja 2008 r. - wprowadził zmiany dotyczące Generalnego Realizatora Inwestycji w związku z połączeniem firmy Prokom Software SA z firmą Asseco Poland SA,
- Aneks nr 4 z dnia 26 czerwca 2008 r. - wprowadził zmiany dotyczące architektury Systemu Wspomagania Ekonomiki Zakładu.

Zobowiązania wynikające z w/w Umowy dotyczące zaprojektowania i wykonania Kompleksowego KSI ZUS, wykonania usług wdrożenia i przekazania do eksploatacji oprogramowania użytkowego objętego licencją udzieloną ZUS, w tym sprawowanie nadzoru gwarancyjnego i autorskiego nad eksploatacją elementów KSI, wygasają w dniu 10 października 2010 r. Do chwili obecnej w ramach przedmiotowej umowy wykonano następujące elementy KSI wraz z usługami:

- System zasilania,
- System komputera centralnego,
- System obsługi pozostałej działalności statutowej (z wyłączeniem podsystemu 3.6 który jest w trakcie realizacji w ramach umowy uzupełniającej),

- System archiwum (z wyłączeniem podsystemu 4.3),
- System KSI MAIL,
- System bezpieczeństwa (elementy wydzielone),
- System obsługi świadczeń (z wyłączeniem podsystemu 7.10),
- System wspomaganie ekonomiki zakładu (z wyłączeniem podsystemów 8.1 A, 8.2 i 8.3, które są w trakcie realizacji),
- System wspomaganie analiz statystycznych (z wyłączeniem modułów dotyczących orzecznictwa lekarskiego i świadczeń, które są w trakcie realizacji),
- System wspomaganie obiegu informacji (z wyłączeniem podsystemu 10.4, który jest w trakcie realizacji),
- Infrastruktura techniczno-systemowa KSI ZUS,
- System postępowań wyjaśniających,
- System wymiany danych.

Umowa uzupełniająca nr 6 nr TZ/370/56/07 na modyfikację, rozbudowę i konserwację oprogramowania Kompleksowego Systemu Informatycznego oraz wykonanie dokumentacji projektowej i zrealizowanie usług związanych z wdrożeniem KSI w Centrali i TJO ZUS została zawarta w dniu 28 grudnia 2007 r. i obowiązywała do dnia 31 grudnia 2008 r. Umowa została zmieniona Aneks nr 1 z dnia 20 maja 2008 r. - aneks wprowadza zmiany dotyczące Generalnego Realizatora Inwestycji w związku z połączeniem firmy Prokom Software SA z firmą Asseco Poland SA.

W ramach realizacji tej umowy ZUS wystawił do realizacji 187 zleceń dotyczących modyfikacji lub wykonania nowego oprogramowania użytkowego KSI.

W dniu 16 grudnia 2008 r. po przeprowadzeniu postępowania o udzielanie zamówienia publicznego zawarto Umowę uzupełniająca nr 7 nr TZ/370/97/08 na modyfikację, rozbudowę i konserwację oprogramowania Kompleksowego Systemu Informatycznego oraz wykonanie dokumentacji projektowej i zrealizowanie usług związanych z wdrożeniem KSI w Centrali i TJO ZUS. Umowa obowiązuje do dnia 10 października 2010 r.

2) Realizacja umowy na świadczenie usług administrowania i eksploatawania Kompleksowego Systemu Informatycznego ZUS (KSI ZUS)

W 2008 roku realizowana była umowa TZ/370/44/07 na świadczenie usług administrowania i eksploatawania wydzielonymi obszarami KSI w ZUS z dnia 28 grudnia 2007 r. i

obowiązywała do dnia 31 grudnia 2008 r. Umowa ta została zmieniona aneksem nr 1 z dnia 20 maja 2008 r., który wprowadza zmiany dotyczące Generalnego Realizatora Inwestycji w związku z połączeniem firmy Prokom Software SA z firmą Asseco Poland SA.

W ramach realizacji powyższej umowy świadczone były usługi stałe, które zostały podzielone na 5 obszarów zadaniowych. W obszarach tych funkcjonowało łącznie 17 grup zadaniowych.

W ramach realizacji umowy wystawiono 19 zleceń na wykonanie dodatkowych usług czasowych administrowania i eksploatawania KSI.

Koordinacją realizacji umowy zajmował się Komitet Sterujący, będący wspólnym (Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Asseco) organem kolegialnym, który spotykał się regularnie raz na dwa tygodnie.

Po przeprowadzeniu procedury udzielania zamówienia publicznego w dniu 16 grudnia 2008 r. zawarto umowę nr TZ/370/105/08 na świadczenie usług administrowania i eksploatawania wydzielonymi obszarami Kompleksowego systemu Informatycznego w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych. Umowa obowiązuje do dnia 10 października 2010 r.

3) Inne działania związane z realizacją i funkcjonowaniem KSI ZUS

W roku 2008 w Departamencie Wdrożenia i Rozwoju KSI ustanowiono Zintegrowany System Zarządzania (ZSZ) spełniający wymagania norm PN-EN ISO 9001:2001 – System Zarządzania Jakością (SZJ) w zakresie obsługi zmian funkcjonalnych do oprogramowania użytkowego KSI ZUS oraz PN-ISO/IEC 27001:2007 – System Zarządzania Bezpieczeństwem Informacji (SZBI) w zakresie całego obszaru działania DWiR KSI.

W sierpniu 2008 r. przeprowadzono audit nadzoru II (obejmujący SZJ) oraz audit certyfikujący (obejmujący SZBI), które potwierdziły, że Zintegrowany System Zarządzania (ZSZ) w DWIR KSI w deklarowanym zakresie jest utrzymywany zgodnie z wymogami norm.

Zgodnie z Procedurą planowania zmian funkcjonalnych w oprogramowaniu użytkowym KSI ZUS z dnia 10.01.2008 roku przyjęto sześć korekt planu zmian funkcjonalnych w oprogramowaniu użytkowym KSI na 2008 r. oraz opracowano projekt planu zmian funkcjonalnych na rok 2009. Planem na rok 2008 objętych było 59 zmian funkcjonalnych (zgłoszonych w 2008 roku). W 2008 r. zrealizowano 35 zmian (zmiany były zgłoszone w latach 2006, 2007, 2008).

W roku 2008 kontynuowano realizację zadań związanych z utrzymaniem bieżącej eksploatacji KSI ZUS. Ponadto jednym z głównych zadań było przygotowanie procesu relokacji zasobów Centralnego Ośrodka Obliczeniowego i Tymczasowego Zapasowego Centralnego Ośrodka Obliczeniowego do nowych lokalizacji w związku z finalizowaniem

budowy nowej siedziby Centrali ZUS. Prowadzono prace związane z nadzorem i koordynacją działań w zakresie budowy i wyposażenia w infrastrukturę techniczną nowego ośrodka obliczeniowego oraz jednocześnie prowadzono prace przygotowawcze (projekty, plany realizacyjne) do przeprowadzenia fizycznej relokacji zasobów obliczeniowych centralnego ośrodka obliczeniowego do nowej siedziby.

4) Funkcjonowanie pozostałych systemów informatycznych wspomagających wykonywanie zadań

W ramach pozostałych systemów informatycznych wspomagających wykonywanie zadań Zakładu podstawowymi są systemy wspomagające obsługę emerytur i rent tj. EMIR-SEKS/ADABAS i RENTIER-MANAGER/ADABAS. Zakład wykonuje zadania w zakresie ich modyfikacji i konserwacji, a także koordynacji eksploatacji tych systemów.

Usługi modyfikacji i konserwacji systemów emerytalno-rentowych realizowane były, zgodnie z umowami TZ/370/67/2006 i TZ/390/68/2006 z 29 grudnia 2006 roku, przez Zakłady Elektronicznej Techniki Obliczeniowej - ZETO Katowice i ZETO Bydgoszcz, które są autorami i właścicielami oprogramowania. W 2008 roku zrealizowano 311 zleceń dla obu systemów (153 dla Emir-Seks/Ad i 158 dla Rentier-Manager/Ad).

Eksploatacja tych systemów realizowana jest przez ZETO na podstawie umów zawartych z odpowiednimi oddziałami Zakładu oraz we własnych Regionalnych Ośrodkach Informatycznych (ROI). Oddziały ZUS posiadają umowy z ZETO na podstawie umowy zawartej przez Centralę Zakładu z ZETO zwanej Porozumieniem między ZUS a ZETO (z 13 października 1989 roku z późniejszymi zmianami).

Koordynacja eksploatacji systemów w Ośrodkach Obliczeniowych ZETO obejmuje przede wszystkim programowanie potrzeb finansowych oddziałów ZUS w zakresie eksploatacji oraz centralne ustalanie stawek odpłatności za świadczone usługi.

W roku 2008 kontynuowano realizację zadań związanych z utrzymaniem bieżącej eksploatacji systemów informatycznych ZUS (poza KSI) obsługujących sprawy świadczeniowo-zasiłkowe oraz wspomagających obszar ekonomiki Zakładu. Równocześnie prowadzono prace związane z wdrożeniem poszczególnych elementów Systemu Wspomagania Ekonomiki Zakładu bazującego na systemie SAP. Kontynuowano również elektroniczną obsługę spisów emerytów i rencistów uprawnionych do nieodpłatnego nabycia świadczeń rekompensacyjnych w zakresie reklamacji zgłaszanych przez uprawnionych.

5) Strategia informatyzacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na lata 2008-2010

W dniu 3 września 2008 r. Uchwałą nr 55/2008 Zarząd ZUS przyjął dokument p.n. „Strategia informatyzacji ZUS na lata 2008 – 2010”. Strategia informatyzacji ZUS określa cele strategiczne IT dla Zakładu na najbliższe lata. Osiągnięcie ich nastąpi poprzez wdrożenie zdefiniowanych w Strategii projektów, których realizacja zapewni poprawę poziomu obsługi klientów Zakładu, zarówno klientów indywidualnych jak i instytucjonalnych, poprawi poziom bezpieczeństwa przetwarzania danych w KSI oraz wpłynie na podniesienie efektywności działania Zakładu. Podstawowym przesłaniem „Strategii ZUS na lata 2008-2010” jest optymalizacja działań w obszarze funkcjonowania systemów informatycznych oraz ich bezpieczeństwa, gwarantująca nieprzerwaną obsługę procesów przetwarzania oraz poprawiająca odporność systemów informatycznych na awarie oraz bezpieczeństwo przechowywanych danych. W zdefiniowanych celach sformułowano konieczność rozwoju usług elektronicznych, która zapewni wzrost możliwości dwustronnych kontaktów klientów z ZUS, eliminująca w znacznym stopniu konieczność osobistych wizyt klientów w placówkach ZUS. Wśród celów uwzględniono usprawnienie procesu wspomagania zarządzaniem Zakładem, poprzez zaimplementowanie nowoczesnego systemu klasy Enterprise Resource Planning – System Planowania Zasobów Przedsiębiorstwa (ERP). Jego wdrożenie zapewni kierownictwu Zakładu dostępność do wielowymiarowych raportów z zagregowanymi danymi na potrzeby analiz, prognoz i sprawozdawczości dotyczących działalności ZUS jako instytucji w obszarach zarządzania zasobami ludzkimi, gospodarki materiałowej i środków trwałych oraz finansowo-księgowych. Jednym z celów jest rozwój aplikacji systemu KSI, który przyczyni się do udoskonalenia funkcjonującej części systemu (pobór składek, ubezpieczenia) oraz umożliwi wprowadzenie do eksploatacji nowych elementów KSI, m.in. w obszarze świadczeń.

W grudniu 2008 r. dokonano oceny stanu realizacji Strategii i weryfikacji harmonogramu oraz kosztów zadań kluczowych i wspomagających dla ZUS.

6. Działania kontrolne

Zakład Ubezpieczeń Społecznych prowadził działania kontrolne w następujących zakresach:

- kontrola płatników składek,
- kontrola działalności własnej ZUS,
- audyt wewnętrzny,
- ochrona danych osobowych i informacji niejawnych.

W ramach kontroli płatników składek w 2008 roku przeprowadzono 64 645 kontroli oraz 5 480 postępowań wyjaśniających.

W trybie kontroli wykonano:

- 54 853 kontrole planowe, co stanowi 84,85 % ogółu przeprowadzonych kontroli,
- 9 792 kontrole doraźne, co stanowi 15,15 % ogółu przeprowadzonych kontroli.

Nieprawidłowości ujawniono w 44 205 kontrolach płatników składek, w tym uzyskano wynik finansowy w 32 658 kontrolach. W 2008 roku w stosunku do 2007 roku odnotowano wzrost liczby kontroli zakończonych wynikiem finansowym.

W 2008 roku kwota ustalonych nieprawidłowości finansowych w zakresie składek i świadczeń wyniosła ogółem 217 978 869,88 zł.

Wśród kontroli, w których ustalono wynik finansowy, najwyższy odsetek, tj. 95,47 % stanowiły kontrole planowe.

Na tle ustaleń kontroli w 2008 roku sporządzono ogółem 1 301 wniosków, zawiadomień oraz informacji, które skierowano m. in. do sądów i policji w sprawach o wykroczenia, do prokuratury, do Państwowej Inspekcji Pracy, do Urzędów Skarbowych i Urzędów Pracy.

W ramach kontroli działalności własnej w analizowanym okresie odbyły się kontrole:

- kompleksowe w 6 oddziałach,
- rozpoznawcze w 8 oddziałach,
- problemowe w zakresie 8 tematów (łącznie kontrolami objęto 99 jednostek, z tego: 81 oddziałów i 18 inspektoratów),
- problemowe-koordynowane w zakresie 4 tematów (łącznie kontrolami objęto 76 jednostek, z tego: 48 oddziałów, 28 inspektoratów),
- doraźne w 3 oddziałach oraz w 2 komórkach organizacyjnych Centrali Zakładu (przeprowadzone przez Departament Rewizji Wewnętrznej lub komórki kontroli wewnętrznej oddziałów).

Kontrole kompleksowe przeprowadzono w Oddziałach ZUS w: Biłgoraju, Bydgoszczy, Chrzanowie, Olsztynie, Ostrowie Wlkp. i Rzeszowie. W toku kontroli we wszystkich skontrolowanych oddziałach sprawdzono realizację zadań z zakresu: organizacji oddziału i załatwiania skarg, spraw pracowniczych, ubezpieczeń i realizacji dochodów, ustalania uprawnień i wypłat świadczeń z ubezpieczeń społecznych, naliczania kapitału początkowego, administracyjno-gospodarczego, zamówień publicznych oraz obsługi informatycznej. W wybranych oddziałach skontrolowano także sprawy z zakresu finansowo-księgowego oraz działania w zakresie budowy i zakupów środków trwałych, inwestycji i remontów.

Z ogólnej liczby 3137 spraw zbadanych w podstawowej sferze działalności skontrolowanych oddziałów (ubezpieczenia i realizacja dochodów, przyznawanie i wypłata świadczeń oraz naliczanie kapitału początkowego) w 288 sprawach ujawniono nieprawidłowości (co stanowi 9,2%).

W okresie sprawozdawczym zrealizowano 8 kontroli problemowych w następujących zakresach:

- prawidłowość prowadzenia postępowania przy udzielaniu ulg ze szczególnym uwzględnieniem umarzania należności z tytułu składek,
- prawidłowość gospodarowania środkami transportu,
- sprawdzenie obsługi i użytkowania systemów emerytalno-rentowych,
- terminowość i prawidłowość ustalania prawa do świadczeń rehabilitacyjnych oraz ich wypłaty,
- sprawdzenie bezpieczeństwa informacji w Kompleksowym Systemie Informatycznym Zakładu,
- prawidłowość postępowania przy odzyskiwaniu należności w trybie egzekucji własnej ze szczególnym uwzględnieniem dokonywania zmiany środka egzekucyjnego oraz zasadności przekazywania należności z tytułu składek do dochodzenia przez Naczelnika Urzędu Skarbowego,
- prawidłowość wydatków związanych z kosztami działalności bieżącej oraz inwestycjami remontowymi,
- prawidłowość ustalania okresów składkowych i nieskładkowych oraz podstawy wymiaru świadczeń emerytalno-rentowych.

W roku 2008 kontrole problemowo-koordynowane, tj. przeprowadzone przez pracowników komórek kontroli wewnętrznej w terenowych jednostkach organizacyjnych Zakładu na podstawie opracowanych programów kontroli przez pracowników Departamentu Rewizji Wewnętrznej Centrali, odbyły się w 4 tematach:

- prawidłowość sporządzania informacji o stanie zatrudnienia, przekazywanej przez oddziały Centrali ZUS, służącej do sporządzania deklaracji i naliczania odpisu na PFRON,
- stosowanie sankcji wobec niesolidnych płatników,
- ocena zasadności wypłat rent rodzinnych dla dzieci po ukończeniu 16 roku życia,
- sprawdzenie podsystemu audytu wraz z wynikającymi z niego procedurami działania.

W okresie sprawozdawczym komórki kontroli wewnętrznej oddziałów przeprowadziły 1870 kontroli (o 43 kontrole więcej niż w roku 2007 r.), z czego 1265 to kontrole wynikowe.

Najwięcej kontroli wynikowych wystąpiło w pionie ubezpieczeń i realizacji dochodów – 427 kontroli, a najmniej w pionie budżetowo-księgowym – 21 kontroli.

Jedną z form kontroli działalności własnej stanowią inspekcje przeprowadzane przez pracowników odpowiednich komórek organizacyjnych Centrali, polegające na sprawdzeniu wykonywania zadań przez właściwe merytoryczne komórki organizacyjne terenowych jednostek organizacyjnych Zakładu. W 2008 roku przeprowadzono 136 inspekcji w oddziałach Zakładu.

Liczba przeprowadzonych inspekcji kształtowała się niejednakowo i wahała się od 2 do 26, co spowodowane było bieżącymi potrzebami lub wynikami inspekcji w poszczególnych zakresach. Najwięcej inspekcji przeprowadził Departament Orzecznictwa Lekarskiego w zakresie działalności głównych lekarzy orzeczników, lekarzy orzeczników, przewodniczących komisji lekarskich i członków komisji lekarskich oraz organizacji pracy orzecznictwa lekarskiego.

W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości i uchybień sporządzano opis ustaleń i formułowano zalecenia poinspekcyjne, które kierowano do oddziałów w celu podjęcia działań zmierzających do zapobiegania uchybieniom w przyszłości. Inspekcje przyczyniają się w dużej mierze do uzyskania stosowania jednolitej interpretacji powszechnie obowiązujących jak i wewnętrznych przepisów związanych z działalnością Zakładu.

Zadania audytu wewnętrznego prowadzone były na podstawie „Plan audytu wewnętrznego na rok 2008” sporządzonego zgodnie z art. 53 ust. 1 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 249, poz. 2104 ze zm.). Przygotowanie rocznego planu poprzedzone było analizą ryzyka, przeprowadzoną zgodnie z „Procedurą analizy ryzyka i tworzenia rocznego planu audytu w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych”.

Ogółem w 2008 roku Departament Audytu zrealizował:

- 9 zadań zapewniających (w 64 jednostkach organizacyjnych Zakładu),
- 11 czynności doradczych,
- czynności sprawdzające dotyczące 4 zadań audytowych.

Podstawowym celem przeprowadzonych zadań audytowych było niezależne zbadanie systemu zarządzania i systemu kontroli, w tym procedur kontroli finansowej, w wyniku którego kierownictwo Zakładu Ubezpieczeń Społecznych uzyskało obiektywną i niezależną ocenę adekwatności, efektywności i skuteczności tych systemów.

W przypadku stwierdzenia w trakcie przeprowadzanego zadania nieprawidłowości, audytorzy wewnętrzni przedstawiali zalecenia prowadzące do usunięcia uchybień lub wprowadzenia usprawnień w badanych procesach.

Po zakończeniu każdego zadania audytowego audytorzy wewnętrzni - w ramach czynności doradczych - sporządzali na podstawie sprawozdań ze zrealizowanych zadań audytowych „*Informacje o wynikach zadań audytowych*” przeznaczone dla Prezesa ZUS. Opinie i wnioski zawarte w *Informacjach (...)* miały na celu usprawnienie badanych procesów oraz poprawę efektywności i skuteczności zaprojektowanych mechanizmów systemu kontroli i systemu zarządzania.

Zgodnie z art. 48 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy o finansach publicznych, w ramach realizacji czynności doradczych, w 2008 r. w Departamencie Audytu:

- przeprowadzono czynności doradcze na temat „System opracowywania i wykonania planu rzeczowo-finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych”,
- opracowano „Wyniki samooceny kontroli finansowej przeprowadzonej w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych – mechanizmy kontroli”.

W analizowanym okresie realizowano także czynności sprawdzające, których celem było dokonanie niezależnej i obiektywnej oceny działań podjętych przez dyrektorów audytowanych komórek w celu usunięcia uchybień lub usprawnienia badanego procesu, w odpowiedzi na zgłoszone przez audytorów wewnętrznych zalecenia zawarte w sprawozdaniach z zadań audytowych.

W roku 2008, podobnie jak w ubiegłych latach Zakład **podejmował działania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa informacji gromadzonych, przetwarzanych, przesyłanych i wydawanych przez ZUS**, w tym m.in.:

- opracowano nowe wersje procedur, ujednolicających sposób postępowania w zakresie zarządzania uprawnieniami użytkowników systemów informatycznych eksploatowanych w Zakładzie:
  - Procedurę zarządzania uprawnieniami użytkowników Kompleksowego Systemu Informatycznego w oddziale Zakładu Ubezpieczeń Społecznych,
  - Procedurę zarządzania uprawnieniami użytkowników zasobów dostępnych na platformach systemowych w oddziale Zakładu Ubezpieczeń Społecznych,
  - Procedurę zarządzania uprawnieniami użytkowników systemów informatycznych funkcjonujących w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych równolegle do KSI ZUS,

- Procedurę zarządzania uprawnieniami użytkowników Kompleksowego Systemu Informatycznego w Centrali Zakładu Ubezpieczeń Społecznych,
  - Procedurę zarządzania uprawnieniami użytkowników Podsystemu Kontroli Zewnętrznej,
  - Procedurę nadawania oraz odbierania uprawnień do korzystania z usług Internetu i/lub poczty zewnętrznej,
  - Procedurę zarządzania grupami użytkowników poczty elektronicznej,
- oraz projekt wytycznych Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, wprowadzających wymienione procedury,
- rozpatrywano wystąpienia podmiotów z zewnątrz Zakładu dotyczące udostępnienia danych z zasobów informacyjnych Zakładu oraz udzielono 47484 odpowiedzi na zapytania znajdujące się w tych wystąpieniach,
  - opracowano i przedstawiono 11 pisemnych wyjaśnień Generalnemu Inspektorowi Ochrony Danych Osobowych (GIODO) w 8 prowadzonych przez niego postępowaniach,
  - opracowano dokument „Narodowy Kwestionariusz Pozamilitarnych Przygotowań Obronnych 2007” za Zakład Ubezpieczeń Społecznych”,
  - eksploatowano oprogramowanie audytujące bezpieczeństwo platformy systemowej Windows w Centrali Zakładu oraz rozszerzono zakres działania tego oprogramowania poprzez zakup w trybie przetargu nieograniczonego licencji na 25 dodatkowych serwerów,
  - w sposób ciągły prowadzono kontrolę użytkowników sieci Internet oraz rozpoczęto postępowanie przetargowe w trybie przetargu nieograniczonego na zakup systemu kontroli dostępu do Internetu.

7. Badania i analizy statystyczne

W 2008 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych wzorem lat ubiegłych realizował zadania dotyczące gromadzenia, opracowywania i udostępnienia informacji statystycznych niezbędnych do realizacji zadań statutowych Zakładu. Ponadto prowadzono badania statystyczne oraz sporządzano prognozy i analizy aktuarialne z zakresu ubezpieczeń społecznych.

W ramach bieżącej sprawozdawczości, zaspokajając potrzeby informacyjne w zakresie planowania, zarządzania oraz nadzoru nad jednostkami terenowymi ZUS, Zakład:

- realizował zadania wynikające z „Zarządzenia w sprawie informacji statystycznych” Prezesa Zakładu pozyskując i opracowując dane z oddziałów ZUS przekazywane w formie elektronicznych plików Excel,

- modyfikował stworzony przez własnych pracowników system elektronicznego pozyskiwania danych z oddziałów ZUS oraz współpracował z zewnętrznymi instytucjami w zakresie budowy i wdrażania systemów informatycznych, w tym podsystemu informacji statystycznej KSI,
- sporządzał syntetyczne informacje o ubezpieczeniach społecznych w postaci wydawnictw miesięcznych, kwartalnych i rocznych. Rozpoczął także prace nad nową edycją „Rocznika Statystycznego Ubezpieczeń Społecznych – system pozarolniczy” za lata 2006-2008,
- sporządzał analityczne informacje z zakresu ubezpieczeń społecznych dla kierownictwa Zakładu, departamentów merytorycznych oraz szeregu instytucji m.in. Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Narodowego Funduszu Zdrowia, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Finansów, Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych, Narodowego Banku Polskiego, Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego,
- przygotowywał zagregowane dane zasilając zasoby statystyki publicznej zarówno na potrzeby krajowe - publikacje Głównego Urzędu Statystycznego - oraz zaspakajając potrzeby wynikające z wymagań EUROSTAT-u (m.in. ESSPROS, Narodowy Rachunek Zdrowia).

W ramach badań statystycznych w 2008 r.:

- brano udział w pracach przy opracowywaniu programów badań statystycznych statystyki publicznej,
- przeprowadzano cykliczne badania statystyczne (ankietowe pełne i reprezentacyjne na podstawie prób losowych) korzystając z zasobów systemów informatycznych oraz informacji będących w posiadaniu oddziałów, przygotowując te badania pod względem organizacyjnym i merytorycznym.

Do ważniejszych publikacji tematycznych opracowanych w Zakładzie na podstawie ww. badań i analiz należy zaliczyć :

- „Ubezpieczeni poddani rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej ZUS”,
- „Orzeczenia lekarzy orzeczników ZUS o niezdolności do pracy”,
- „Orzeczenia komisji lekarskich ZUS”,
- „Renty z tytułu niezdolności do pracy oraz renty rodzinne przyznane z powodu wypadków i chorób zawodowych”,
- „Orzeczenia ustalające procentowy uszczerbek na zdrowiu”,
- „Struktura wysokości emerytur i rent wypłacanych przez ZUS”.

Ponadto na podstawie informacji zawartych w *Rejestrze zaświadczeń lekarskich KSI ZUS*, zaprezentowano analizę czasowej niezdolności do pracy w publikacjach:

- „Absencja chorobowa w 2007 roku”,
- „Absencja chorobowa w latach 2006 – 2007”.

W obszarze prognoz i analiz aktuarialnych, w 2008 r. zostały zrealizowane m.in. następujące zadania:

- w oparciu o aktuarialny model prognostyczny prowadzono prace nad opracowaniem prognozy wpływów i wydatków FUS na lata 2010-2014,
- prowadzono prace nad modelem długoterminowej prognozy Funduszu Emerytalnego,
- opiniowano oraz opracowywano analizy finansowe projektów zmian regulacji prawnych dotyczących ubezpieczeń społecznych pod kątem ich wpływu na przychody i wydatki Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i Funduszu Rezerwy Demograficznej; oraz tworzono narzędzia analityczne umożliwiające dokonanie takich analiz. Wyniki tych analiz były wykorzystywane w pracach Rządu, komisji sejmowych i senackich, na etapie opracowywania nowych projektów ustaw oraz modyfikacji już istniejących.
- wyznaczono wysokość rezerw na długoterminowe zobowiązania Zakładu wobec swoich pracowników z tytułów innych niż wynagrodzenia, tj. z tytułu odpraw emerytalnych i nagród jubileuszowych. Doskonalono utworzony specjalistyczny, dedykowany model służący tym obliczeniom.
- szacowano oraz opracowywano skutki finansowe akcji waloryzacji i przeliczania świadczeń emerytalno-rentowych,
- utworzono zbiór danych jednostkowych o emeryturach i rentach. Dane te były wykorzystywane w pracach prognostycznych oraz do sporządzania szczegółowych analiz tematycznych. Efektem tych analiz były następujące publikacje:
  - „Ważniejsze informacje z zakresu ubezpieczeń społecznych”,
  - „Emerytury i renty górnicze”,
  - „Emerytury i renty nauczycieli”,
  - „Emerytury i renty”,
  - „Emerytury i renty osób prowadzących działalność gospodarczą”,
  - „Emerytury i renty kolejowe”.
  - „Przestrzenne zróżnicowanie współczynników częstości orzekania o niezdolności do pracy”.

- poprzez udział w pracach międzynarodowych grup roboczych zdobywano wiedzę i wymieniano doświadczenia w zakresie metod prognozowania dla potrzeb instytucji zarządzających systemami ubezpieczeń społecznych,
- brano udział w pracach grupy roboczej *Working Group of Ageing* przy Komisji Europejskiej, tworząc pakiet prognoz (w siedmiu scenariuszach) dotyczących kosztów zjawiska starzenia się społeczeństwa w Polsce. Do realizacji tego zadania konieczne było rozbudowanie aktuarialnego modelu prognostycznego (stworzonego w Departamencie Statystyki) i wydłużenie horyzontu czasowego jaki model ten obejmuje (do 2060 r.).

8. Popularyzacja wiedzy z zakresu ubezpieczeń społecznych

W ramach realizacji art. 68 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych prowadzono w 2008 roku szeroko zakrojone działania z zakresu public relations, mające na celu popularyzację wiedzy o ubezpieczeniach społecznych, promowanie oraz ochronę wizerunku Zakładu.

Podstawową formą aktywności Rzecznika prasowego była aktywność w sferze relacji ze środkami masowego przekazu. W 2008 roku przygotowano 123 informacje prasowe, które rozesłano do redakcji mediów ogólnopolskich i regionalnych. Informacje te zostały także wykorzystane w serwisie internetowym www.zus.pl oraz - częściowo - w magazynie dla klientów „ZUS dla Ciebie”.

W 2008 roku zorganizowano konferencję prasową z udziałem Członka Zarządu ZUS ds. świadczeń na temat wcześniejszych emerytur oraz wchodzących w życie z dniem 1 stycznia 2009 r. zmian przepisów z zakresu świadczeń emerytalnych.

W analizowanym okresie Rzecznik prasowy udzielił około 450 odpowiedzi na pytania dziennikarzy, zorganizowano także około 100 wywiadów z pracownikami Centrali ZUS, pełniącymi znaczące funkcje.

Podjęmowane były także działania inicjujące artykuły i programy w mediach poświęcone tematyce ubezpieczeń społecznych. Przeprowadzono cykl akcji edukacyjno- poradnikowych, które obejmowały takie grupy zagadnień, jak świadczenia emerytalno-rentowe, zasiłki, certyfikowany podpis elektroniczny. Poradniki były przygotowywane, publikowane oraz obsługiwane przez ekspertów ZUS dyżurujących przy telefonach (w sumie dwudziestokrotnie) z następującymi redakcjami: „Super Express”, „Fakt”, „Gazeta Wyborcza”, „Rzeczpospolita”, „Rewia”, „Monitor Prawa Pracy i Ubezpieczeń”, „Gazeta Prawna”, „Polska The Times”. W gazecie „Nasz Dziennik” kontynuowano cotygodniowy cykl felietonów pod wspólnym tytułem „Rzecznik ZUS radzi”. Zawarto także porozumienie z

redakcją portalu informacyjnego www.dziennik.pl na uruchomienie okienka z informacjami o ubezpieczeniach społecznych.

W 2008 roku podjęto prace nad dalszym udoskonalaniem serwisu internetowego ZUS. W tym celu przygotowano szereg internetowych akcji informacyjnych, poświęconych takim zagadnieniom jak: wcześniejsze emerytury, kalkulator emerytalny, Telefoniczny System Informacyjny (IVR). W sierpniu 2008 r. uruchomiony został Blog Rzecznika Prasowego ZUS.

W ramach przedsięwzięć o charakterze promocyjnym Zakład w 2008 roku umieścił dane teleadresowe wszystkich placówek Zakładu w lokalizatorach internetowych: zumi.pl, docelu.pl, targeo.pl, maps.google.pl.

Ważnym elementem popularyzacji wiedzy o ubezpieczeniach społecznych było przeprowadzenie w dniu 27 listopada 2008 roku we wszystkich jednostkach ZUS w całym kraju przedsięwzięcia promocyjno-edukacyjnego pt. Dzień Seniora w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych. Impreza przygotowana została z myślą o wszystkich emerytach, a także o tych, którzy w najbliższym czasie zamierzają starać się o emeryturę. Wszystkie osoby, które tego dnia odwiedziły ZUS mogły skorzystać z porad specjalistów ZUS, uczestniczyć w forum ekspertów. W wielu oddziałach dyżurowali także specjaliści z Narodowego Funduszu Zdrowia, przedstawiciele ośrodków pomocy społecznej i lekarze. Specjalnie na ten dzień przygotowano „Poradnik Seniora”, zawierający informacje jakich najczęściej poszukują osoby starsze.

Dzień Seniora zorganizowany został przy wsparciu ze strony jednej z największych organizacji skupiającej środowiska emeryckie: Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów. W 2008 roku nawiązano także stałą współpracę ze Związkiem Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych.

W ramach działalności wydawniczej Zakładu w 2008 r. opublikowano 57 pozycji nieperiodycznych o łącznym nakładzie 2 422 610 egzemplarzy oraz 7 periodyków o łącznym nakładzie 1 165 960 egzemplarzy.

Pozycje nieperiodyczne (43, o łącznym nakładzie 2 420 860 egz.) poświęcone były różnym zagadnieniom z zakresu ubezpieczeń społecznych. Były to książki, broszury, ulotki. Ich adresatami byli pracownicy ZUS, lekarze orzecznicy, naukowcy zajmujący się problematyką ubezpieczeń społecznych oraz klienci ZUS.

Wśród nieperiodyków opublikowanych w 2008 r. na szczególną uwagę zasługują takie tytuły, jak: „Informator/Compendium (wydany w wersji polsko-angielskiej), „Ubezpieczenia

społeczne w Polsce – informacje, fakty” (wydane w wersjach: polskiej, angielskiej, niemieckiej i rosyjskiej), informator „Emerytura”, ulotki adresowane do ubezpieczonych i płatników składek, w tym ulotka „Bezpieczny podpis elektroniczny”.

W ramach pozycji periodycznych w 2008 r. wydano:

- miesięcznik „Z życia ZUS”, przeznaczony dla pracowników Zakładu – na jego łamach informowano o bieżącej pracy Zakładu (relacje ze spotkań, konferencji, szkoleń), prezentowano sylwetki pracowników zasłużonych dla Zakładu, posiadających ciekawe pasje lub biorących aktywny udział w życiu społeczności lokalnych, omawiano zagadnienia dotyczące spraw kadrowych, płacowych, organizacyjnych, a także zachęcano do korzystania z różnych form wypoczynku proponowanych przez Centralę i jednostki terenowe ZUS; wydano 11 numerów miesięcznika, w tym 1 numer łączony,
- miesięcznik „Ubezpieczenia Społeczne. Teoria i Praktyka” (reaktywowany w październiku 2008 r.) – zawierający artykuły i polemiki poświęcone historii i aktualnym problemom organizacji, finansowania oraz uregulowań prawnych ubezpieczeń społecznych w Polsce i na świecie; wydano 2 numery miesięcznika, w tym 1 numer łączony,
- kwartalnik „Biuletyn Informacyjny ZUS” – w którym publikowane były podstawowe akty prawne, informacje i komunikaty prezesa ZUS, wyjaśnienia komórek Zakładu, aktualne wysokości świadczeń, składek oraz wykaz oddziałów ZUS; wydano 4 numery kwartalnika.

9. Współpraca międzynarodowa

W roku 2008 główne kierunki współpracy międzynarodowej Zakładu dotyczyły:

- współpracy z Międzynarodowym Stowarzyszeniem Zabezpieczenia Społecznego (ISSA) oraz Europejską Platformą Zabezpieczenia Społecznego (ESIP),
- współpracy z innymi organizacjami międzynarodowymi w zakresie funkcjonowania systemów zabezpieczenia społecznego,
- dwustronnych kontaktów z instytucjami ubezpieczeniowymi w zakresie realizacji, negocjacji bądź renegotjacji umów i porozumień o zabezpieczeniu społecznym oraz realizacji rozporządzeń wspólnotowych, kontaktów o charakterze seminaryjno-konsultacyjnym w zakresie doświadczeń w realizacji podjętych reform systemu zabezpieczenia społecznego,
- reprezentacji Zakładu na różnego rodzaju konferencjach i seminariach,
- popularyzacji zagadnień z zakresu ubezpieczeń społecznych.

Współpraca z Międzynarodowym Stowarzyszeniem Zabezpieczenia Społecznego (ISSA) polegała głównie na organizacji lub uczestnictwie w seminariach i konferencjach związanych

z tematyką zabezpieczenia społecznego oraz wymianie informacji, a także obejmowała prace nad projektami przygotowywanymi przez Komisje Techniczne ISSA. W roku 2008 w miejsce Europejskiego Biura ISSA powołana została Europejska Sieć ISSA. W skład komitetu sterującego Sieci Europejskiej wszedł przedstawiciel Zakładu – Dyrektor Departamentu Współpracy Międzynarodowej. Spotkania członków komitetu sterującego odbyły się dwukrotnie (Genewa, Baku). Również dwukrotnie przedstawiciel Zakładu uczestniczył w posiedzeniach Biura ISSA (Genewa). Ponadto w minionym roku przedstawiciele Zakładu uczestniczyli w następujących konferencjach zorganizowanych przez ISSA:

- XVIII Światowym Kongresie ISSA zorganizowanym przy współpracy z Koreańską Instytucją Bezpieczeństwa i Zdrowia dot. „Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy” (Seul),
- Międzynarodowej Konferencji ISSA zorganizowanej przy współpracy z Państwowym Funduszem Ubezpieczeń Społecznych Azerbejdżanu dot. „Technologii przekazywania informacji w zabezpieczeniu społecznym” (Baku),
- Międzynarodowej Konferencji zabezpieczenia społecznego Aktuariuszy i Statystyków (Limassol),
- Międzynarodowej Konferencji zorganizowanej przez ISSA przy współpracy z rządem Chile oraz z organizacjami zabezpieczenia społecznego Ameryki Południowej nt. „Ubezpieczeń społecznych bez granic” (Santiago). Podczas konferencji omówione zostały reformy emerytalne przeprowadzone w krajach Ameryki Południowej, w krajach centralnej i wschodniej Europy oraz we Wspólnotach Niepodległych Państw.

W listopadzie 2008 r. Zakład był organizatorem I Seminarium Europejskiej Sieci Międzynarodowego Stowarzyszenia Zabezpieczenia Społecznego (ISSA) nt.: „Systemu rent inwalidzkich w kontekście rynku pracy”.

W ramach współpracy z Europejską Platformą Ubezpieczeń Społecznych (ESIP) przedstawiciele Zakładu brali udział w:

- kwartalnych spotkaniach roboczych ds. emerytalno-rentowych,
- konferencji poświęconej tematyce zabezpieczenia społecznego (Bruksela).

W ramach współpracy z innymi organizacjami międzynarodowymi przedstawiciele Zakładu uczestniczyli w pracach grup roboczych Komisji Administracyjnej Unii Europejskiej:

- ds. przeciwdziałania nadużyciom i zwalczania oszustw występujących na tle realizacji przepisów rozporządzeń wspólnotowych,

- ds. przetwarzania danych o pracownikach migrujących.

Ponadto przedstawiciele Zakładu uczestniczyli w spotkaniach z przedstawicielami instytucji łącznikowych i instytucji właściwych państw członkowskich Unii Europejskiej, w tym z :

- niemiecką instytucją ubezpieczenia społecznego (DRVB),
- niemiecką instytucją ubezpieczenia chorobowego (DVKA),
- holenderskim krajowym instytutem ubezpieczeń pracowniczych (UWV).

Przy udziale przedstawicieli Zakładu odbywały się negocjacje nowych umów międzynarodowych prowadzonych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, z przedstawicielami takich krajów, jak: USA, Korea, Kanada oraz Australia.

W marcu 2008 roku Zakład wraz z Instytutem Pracy i Spraw Socjalnych był organizatorem seminarium w ramach międzynarodowego projektu „Organising training and setting up networks on the European and Co-ordination of social security schemes” (trESS).

Dwustronne kontakty z zagranicznymi instytucjami zabezpieczenia społecznego dotyczyły głównie realizacji międzynarodowych umów i porozumień dotyczących zabezpieczenia społecznego oraz rozporządzeń wspólnotowych. Bezpośrednie kontakty w formie spotkań o charakterze konsultacyjnym realizowane były z: Litwą, Łotwą, Mołdawią, Azerbejdżanem i Niemcami. Tematyka spotkań obejmowała, m.in.:

- orzekanie o niezdolności do pracy dla celów rentowych,
- ustalanie uprawnień do świadczeń z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych,
- działania egzekucyjne Zakładu wobec dłużników składek,
- stosowanie procedur zamówień publicznych,
- organizację wypłat emerytur z I i II filaru oraz przeprowadzanie audytu w jednostkach terenowych obu instytucji,
- tematykę zmian w systemach ubezpieczeń społecznych oraz systemach emerytalnych obu krajów.

Współpraca polsko-niemiecka opierała się głównie na organizacji szeregu spotkań, w ramach Polsko-Niemieckich Dni Poradnictwa Ubezpieczeniowego (Berlin, Łódź) oraz Dni Poradnictwa Przygranicznego (Słubice, Zgorzelec, Szczecin, Frankfurt, Gorlitz), dotyczących tematyki ubezpieczeń i świadczeń emerytalno-rentowych oraz wpływu na przepisy zasad koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego Unii Europejskiej. Dodatkowo w ramach polsko-niemieckich grup konsultacyjnych odbyły się spotkania obejmując tematykę:

- audytu wewnętrznego,
- funkcjonowania help desk i systemu informatycznego Zakładu,

- zarządzania zasobami ludzkimi.

W ramach współpracy międzynarodowej w Zakładzie przyjęte zostały delegacje zagraniczne z Rumunii, Włoch, Czech, Chińskiej Republiki Ludowej, Macedonii, Turcji i Holandii.

Przedstawiciele Zakładu byli uczestnikami różnorodnych konferencji i seminariów:

- XVII Konferencji Instytucji Zabezpieczenia Społecznego Krajów Bałtyckich poświęconej strategii i instrumentom informacji publicznej w ubezpieczeniach społecznych. W trakcie konferencji przedstawiciel Zakładu wygłosił referat nt. „Strategii komunikacyjnej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych” (Ryga),
- Seminarium zorganizowanym przez Europejską Sieć Zabezpieczenia Społecznego na rzecz Zdrowia (Lubiana),
- Międzynarodowego seminarium poświęconego strategii zarządzania (Londyn),
- Kolokwium zorganizowanego przez niemiecką instytucję ubezpieczenia społecznego nt. nowych rozwiązań w zakresie przepisów emerytalno-rentowych (Berlin),
- Konferencji poświęconej zabezpieczeniu społecznemu w Unii Europejskiej zorganizowanej przez Prezydencję Francuską (Paryż),
- Międzynarodowych targów poligraficznych DRUPA (Dusseldorf).

W ramach popularyzacji informacji z zakresu ubezpieczeń społecznych w roku 2008 ukazały się następujące pozycje:

- „Ubezpieczenia społeczne w Polsce – informacje, fakty” w języku polskim, angielskim, rosyjskim i niemieckim,
- „Informator o Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych” w wersji polsko-angielskiej.

W 2008 r. przedstawiciele Centrali ZUS jako instytucji łącznikowej w zakresie spraw podlegających koordynacji kontaktowali się bezpośrednio z zagranicznymi instytucjami łącznikowymi państw członkowskich UE/EOG oraz państw umownych (pozaunijnych):

1. organizując rozmowy robocze w Zakładzie z:

- niemiecką instytucją łącznikową ubezpieczenia wypadkowego DGUV – 21-21.02.2008 r. w Warszawie,
- kanadyjską instytucją łącznikową Service Canada -23-27.06.2008 r. w Gdańsku,
- niemiecką instytucją łącznikową DRV Berlin Brandenburg – 1-3.12.2008 r. w Opolu,

2. uczestnicząc w rozmowach roboczych zorganizowanych przez:

- niemiecką instytucją łącznikową DRV Berlin Brandenburg – 12-14.03.2008 r. w Berlinie,
- niemiecką instytucją łącznikową DRV Knapschaft-Bahn-See - 5-8.05.2008 r. w Bochum,

- włoską instytucję łącznikową Istituto Nazionale della Previdenza Sociale (INPS) – 22-23.05.2008 r. w Rzymie,
- amerykańską instytucją łącznikową Social Security Administration (SSA) 8-12.12.2008 r. w Baltimore.

Ponadto w 2008 roku przedstawiciele Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wzięli udział w:

- polsko-niemieckich dniach poradnictwa – 8-10.04.2008 r. w Berlinie,
- polsko-niemieckich dniach poradnictwa – 24-24.09.2008 r. w Łodzi,
- seminarium zorganizowanym przez Konsulat RP w Hamburgu 10-12.06.2008 r.

VI. SPIS TABEL

1. Zmiany w strukturze wypłacanych emerytur i rent w latach 2007-2008.....	7
2. Wpływy z egzekucji na poczet należności z tytułu ubezpieczeń społecznych w latach 2007-2008.....	27
3. Liczba pozytywnie rozpatrzonych wniosków o umorzenie należności FUS w latach 2007-2008.....	28
4. Udzielona pomoc publiczna w 2008 roku.....	29
5. Struktura przychodów Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.....	33
6. Struktura kosztów Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.....	35
7. Wartość aktywów Funduszu Rezerwy Demograficznej.....	38
8. Struktura portfela Funduszu Rezerwy Demograficznej.....	38
9. Ulgi udzielone na spłatę zadłużenia w 2008 roku.....	41
10. Pozytywnie rozpatrzone wnioski o umorzenie w 2008 roku.....	42
11. Przychody Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w 2008 roku.....	48
12. Koszty Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w 2008 roku.....	48
13. Wskaźnik fluktuacji w latach 2005-2008.....	53
14. Realizacja planu rzeczowo-finansowego działalności ZUS w zakresie budowy i zakupów środków trwałych na 2008 rok.....	56

VII. SPIS WYKRESÓW

1. FUS należności skierowane w roku 2008 – struktura wg trybu dochodzenia należności.....	25
2. FUS należności skierowane do egzekucji w ramach egzekucji własnej, urzędów skarbowych oraz sądowej i do postępowań upadłościowych.....	26
3. FUS należności odzyskane w roku 2008 – struktura wg trybu egzekucji.....	27
4. Wpływy zobowiązanych do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń.....	41

*Opracowano w Gabinetie Prezesa
na podstawie materiałów komórek organizacyjnych Centrali.*